MARIANGELI A FANO BENEDICTI AUCTARIUM

Ad Grammaticam Philoſophicam ejuſque Rudimenta.

In quibus præter illa, quæ de literis Latinis novè diſputantur, Groſippi ſententia de Lexicorum Latinorum virtutibus ac vitiis, quæque ratio in conficiendo linguæ latinæ Theſauro tenenda ſit, diſtinctè exponitur.

Acceſſit in Groſippi Grammaticam, Paradoxa; Nominum & Verborum Paradigmata, inque hoc ipſum Auctarium accuratiſſimus Index.

AMSTELODAMI,
Apud JUDOCUM PLUYMER Bibliopolam, propter Curiam, ſub ſigno Senecæ. M. DC. LIX.

Illuſtriſſimo Viro

D. HIERONYMO DE SAGARRAGA,

Senatori Regio & Sanctioris Conſilii in Inſubribus.

MARIANGELUS A FANO BENEDICTI S. P. D.

IAM ipſi octodecim ſunt anni, cum in hanc noſtram Inſubriam appulſus, ea abſtinentia, integritate, religione ac ſanctitate jus reddidiſti, ut te non aliter ac reliquias aurei ſæculi omnes colant, tibi linguis animiſque faveant, ac proſperrima quæque augurentur, & ex quocunque honorum tuorum incremento, & acceſſione dignitatis maximum ſibi fructum capere videantur. Ego privatò præterea nomine tibi me plurimum debere agnoſco, cum patrem meum τὸν μακαρίτην minime vulgari benevolentia dum vixit fueris complexus, & vita functo integritatis, fidei & officii teſtimonium prolixè impertiri ſoleas, quæ utraque res mihi ad Illuſtris Viri *Paſcaſii Groſippi* gratiam ſuffragata eſt, ut & biblio-

bibliotheca ejus meo more ac modo uti, & ipſum quoties vellem adire ac de literis conſulere poſſem. Ea occaſione ſatiſne uti ſciverim, ex hoc arbitraberis ſpecimine, quod clariſſimo tuo nomini inſcribere mihi viſum eſt. Nec enim in eo quicquam invenies, quin id vel ex libris Groſippi, qua ſcriptis, qua editis mutuatus ſim; vel ex viva voce mecum & cum aliis hominibus doctis, officii cauſa ſubinde ad eum viſere ſolitis, diſſerentis arripuerim. Etſi autem non fere inveniuntur Juriſconſulti, in Italia quidem noſtra & in veſtra Hiſpania, quibus quicquam operæ ad hoc literarum genus conferre libeat, quod ita hominem decet, ut *Humanitatis* ex eo nomen invenerit: non tamen periculum eſt ullum, ne tibi literarium hoc munus ſordeat potius, quam te demereat. Satis enim ornatiſſima illa Bibliotheca tua clamat, minime tibi remotum à politioribus literis eſſe ingenium, cum & veteres auctores omnes, & ex recentioribus, ut quiſque optimus cenſetur, in ea exſtent, tuque adventoribus tuis, viris literatis, facilè probes, te libros iſtiuſmodi nequaquam in apparatu modo habere, ſed quicquid ſubſecivi datur temporis, iis volvendis avide tribuere. Accedit neceſſitudo illa, quæ tibi

tibi cum Grosippo per XIII. jam annos prope fraterna intercedit, cujus inter homines natione ac vitæ genere alioqui differentes conciliandæ momentum aliquot in studiorum similitudine esse debuisse, alii suspicantur, ego autem planè scio, adeoque prorsus dubium non habeo, cum alia ingenii ejus monumenta Theologica, Ethica, Politica & Historica inter libros tuos conspicere, iisque otium oblectare gaudeas, quin libenter ista etiam, quæ tibi offero, sis cogniturus. Vale, vir Illustrissime, meque paterni erga te studii & observantiæ hæredem gratia, ac benevolentia tua complecti perge.

Mediol. Kal. Jul. M. DC. XXIX.

AUCTARII

AUCTARII ARGVMENTA

1. D*E genere hoc loquendi,* Necesse habeo monitore.
2. Doceor à te, *non idem est, ac* Tu me doces. Johannes ab Austria & de Austria *rectè dicitur.*
3 *Nullus Genitivus ab Adjectivo regitur, nec ab ullo verbo.*
4 *De Syntaxi hac*, Petendum est pacem: *deque formali & materiali accusativo, qui à verbis regitur.*
5 *Nullum esse verborum Modum Potentialem nec Permissivum.*
6 Scio quod es doctus, *vel* sis doctus: & scio te esse doctum, *indifferenter dici. Quæque sint virtutes ac vitia Lexici sive Thesauri linguæ Latinæ.*
7 *De Syntaxi* Visum ire, & Visum iri: *deque Nominibus Verbalibus, præcipuéque Participiis.*
8 *De Relativorum, præcipuéque Reciprocorum syntaxi.*
9 *Annotationes in Alvarum de syllabarum quantitate.*
10 *De Versuum Comicorum Dimensione.*

Illustris.

Illustrissimo Viro

BALDUINO DE MONTE SIMONCELLO

MARIANGELUS A FANO BENEDICTI. S. P. D.

I.

NON vereor, ne quisquam eorum, qui te norunt (quis autem paulo humanior in Italia te non nosset, tam illustri nobilitate virum, & Latinæ atque Hetruscæ eloquentiæ tot jam libris testatæ fama clarum?) me parum in eo decorè facere simulet, quod cum Marti jam opereris, & legioni classique præsis, ad te de literis referre non dubitem. Sciunt enim omnes, te haud paulo rectius, quam Homericum illum Asteropæum, περιδέξιον sive *Æquimanum* aut *Ambidextrum* perhiberi, qui pari facilitate belli pacisque artibus, armis & literis ad ætatis nostræ ornamentum uti soleas. Mihi hoc præterea satis exploratum est, te quicquid otij tibi suppeditat in nulla re libentius conterere, quam in eo litterarum genere, quod nomen ab humanitate mutuatum est. Ejus quippe rei pernoscendæ occasio decem abhinc mensibus Pascasij Grosippi nostri beneficio mihi obtigit: ad quem cum hospitio in hac urbe nostra divertisses, dignus fui habitus te tantum *Compellare virum, & dextra conjungere dextram*, atque adeo tuo aliorumque doctissimorum hominum convictu uti, ac quemadmodum mihi

mihi visus sum, *epulis accumbere Divûm.* Inde ex eo tempore præstantes illas animi & ingenii tui dotes colere non destiti, quodque natura fert, ut quos ipsi probamus, iis maximè probari nos velimus, aliquod mei erga te studij & amoris specimen edere jam diu constitui. Eo consilio nunc ad te mitto, quæ mihi Grammaticæ novæ Rudimenta, nonnullaque monita ex ejusdem Pascasij Grosippi Adversariis à me collecta ac digesta ad prelum adornanti de capitibus quibusdam ad Latinæ orationis constructionem pertinentibus, commentari visum est. Quibus si non omnino operam me lusisse, sed pretium aliquod laboris à me factum censueris, erit cur mihi gaudeam, meque minimè jam dubium mutuæ tuæ erga me voluntatis argumentum habere credam.

Novæ ergo Grammaticæ auctor, ut nosti, pag. 131. clari in literis nominis viro solœcismi dicam impegerat ob ista ejus verba: *Nos monitore necesse habemus.* Id vehementer Magistrum meum ejusdem docti viri disciplinæ alumnum pupugit: eaque is re advocationem magistro commodare annisus est, cum defenderet, non regularem in verbis illis syntaxin esse, sed figuratam, quippe in quibus cum præpositio *In*, tum substantivum Nomen *Negotium* per ellipsin supprimantur, proinde acsi dictum foret: *Nos necesse negotium*, vel *necessarium opus in monitore habemus*: velut alter ille loquendi modus satis pervulgatus fidem facit, *Nos monitore opus habemus*, id est, nostrum opus & labor est in monitore, ut monitorem scilicet habeamus: pro quo aliter dicitur, *Monitor nobis opus est*, id est, Monitor est illud opus, circa quod nos occupari convenit. Et *Monitoris opus nobis est*: ubi Genitivus objecti significationem habet, velut auctor pag. 128. monuit, sicut in hoc Plauti Persa: *Non habui ei fidem argenti*, id est, non credidi, cum mihi argentum daturum. Ita opus monitoris, sive de inveniendo monitore, nostrum nunc opus & labor est. Poëta in Triphallicis:

Nemo meo melius nervum tendebat Vlysse,
Sive illi laterum, seu fuit artis opus.

id est, sive laterum firmitas, sive ars & dexteritas quædam ad arcum intendendum requireretur. Plautino more dici etiam queat: *Monitorem nobis opus* vel *usus est*, præpositione *Ad* vel

Circa

Circa aut certè verbo *Esse* per ellipsin suppresso, quod tamen loquendi genus posteriores missum fecerunt. Sanctius quidem in Minerva negat Latinè dici, *Opus habeo monitore* vel *monitoris*. Sed Auctor noster eum falli demonstrat. Utitur enim illo Columella argenteæ ætatis scriptor, & Græcorum imitatione satis phrasis illa defenditur. Utroque enim modo Græci dicunt, ἔργον ἐστι, *opus est*, & ἔργον ἔχω τοῦτο, *hoc opus habeo*. Mitto, quod nec ipso Tullio indignum esse hoc loquendi genus hic ejus locus in 2. de legibus monere nos videtur: *Tamquam hoc operis habuerit, ut hanc nobis sedem efficeret ad disputandum*. Hoc enim perinde est, ac si dixisset: *Tamquam facere nobis hanc sedem opus habuerit*. Certum præterea est, *Usum* & *Opus* promiscuè in eodem sensu dici. Virgil. *Nam nec erat coriis usus*, id est, nulla utilitas erat in coriis. Sallust. 1. histor. *Vinarii laniique quorum præterea vulgus in dies usum habet*, id est, quorum vulgus quotidie opus habet, quibus quotidie utitur. Nihil ergo intercedit, quin bene latinè dictum putetur, tam *Opus*, quam *Usum habemus monitoris* aut *monitore*. Sed in *Necesse* longe alia est ratio: cum ea constructio nec regulis artis, nec consuetudini bene loquentium sit consentanea. Si enim *Necesse* accipias pro adverbio, ut vulgo solent, nullo genere minor erit dicti absurditas, quam si quis diceret: *Necessario habemus monitore*, ubi quid sit, quod habemus, intelligi non potest: sin autem quis concedat, Nomen adjectivum esse, quod vir ille doctus vel ex Calepino suo discere poterat, quem ab Auctore nostro nullo numero haberi ridiculè indignatur: non potest nomen ejus substantivum in eo subaudire, nisi id alicubi à locuplete aliquo latinitatis auctore expressum ostenderit. Ellipsis enim est figura Latinæ consuetudinis. Nisi quis ergo doceat, latinos consuevisse eo modo loqui, recusare non potest, quin quod nec regulis, nec consuetudini est consentaneum, solœcismus censeatur. Itaque minime dubium est, quin & ille σολοικίζειν judicandus sit, qui dixerit: *Multas arbores cadendum iri puto*: nam etsi hæc syntaxis ratione non destituitur, si ad ellipsin referatur, quasi esset: *Viam iri puto ad cadendum multas arbores*, quomodo auctor noster in hoc altero fieri docuit: *Multas arbores casum iri videtur*. Quo exemplo pro-

miscuè dici planum est, *Canes venatum ducere*, & *ad venatum* & *ad venandum*, similiterque *Ivit oppugnatum urbem* & *ad oppugnandum urbem*: quia tamen nemo unquam sic locutus est, ut in participiis ejusmodi passivis præpositionem supprimere, ipsum loquendi genus non minus consuetudini, quam regulis adversatur, eaque re solœcismi notam ducit: quod omnes diligenter ac sine vitio Latinè scribere cupientes in primis meminisse Grosippus monet, ne syntaxi figurata freti, nova loquendi genera comminisci solutum sibi esse liberumque perperam arbitrentur. Exempli gratia, Latinæ consuetudini congruit, ut dicatur: *Homini id ætatis tantum onus imponere non audeo. Non te hominem id ætatis mentiri pudet. Hoc noctis domo prodire non audeo.* In quibus *Ad tempus*, vel *Circa tempus* subauditur, velut ex aliis Plauti ac Ciceronis locis didiscimus. Similiter dici solet: *Venit id temporis, ut retinendus esset*, ubi *Negotium* supprimitur, ut *Negotium* vel *Res temporis* pro *Tempus* ponatur. Non tamen solœcismi crimen effugerit, si quis dicat cum Tacito, *Hominem id auctoritatis*, vel *id sapientiæ*, *talia designare turpe est*. Etsi enim dicas *Id sapientiæ*, valere *ejus sapientiæ*, rationem tamen locupletium scriptorum auctoritas deficit. Cæterum, quod doctissimus Alvarus vix credit futurum tempus in participiis passivis in *Dum* exeuntibus, & cum verbo substantivo positis significari, de eo ut subdubitem facit hic Cæsaris locus in 1. belli civilis: *Misericordia civium, quos interficiendos videbat.* Nam hic verbum *Esse* supprimi satis planum est: neque ullus relinquitur dubitandi locus, quin *Interficiendos esse*, non sit aliud, quam *Interfectum iri*: quo quidem non *debitum officium*, aut *necessitatem*, quod perperam Alvarus sibi persuaserat, sed futurum tempus significari tam clarum est,

Quam Solis radii esse, olim cum sudum est, solent.

Vale literatæ nobilitatis decus, facque ut Milesiæ tuæ, quod expectare nos jubebas, tandem exeant, & ab omnibus lectitari possint. Mediol. postrid. Kal. Jan. anni ineuntis M. DC. XXIX.

Nobi-

Nobilissimo & Ornatissimo viro

ALBERICO SEPTALIO JURISC.

MARIANGELVS A FANO BENEDICTI. S. D.

II.

SCis mirari multos ac negare satis intelligi posse, quod Grosippus in verbis passivis, cum præpositione *A* vel *Ab*, & subjecto Ablativo constructis, rem agentem significari neget. Satis quippe perspicuè rem agentem apparere, si dicam: *Ego à te doceor*, cum sensus sit, *Tu me doces*. Verum iis, qui sic disputant, statim regerere licet, non minus verborum illorum hunc esse sensum, *Ego à te disco*, aut *de te fio doctior*: in quibus verbis rem agentem nec ab ullo verbo passivo, nec à præpositione significari planum est. Similiter cum dico, *Tu à me amaris*, non mea magis, quam tua exprimitur actio, cum exponere sic liceat, *Tu à me amorem habes*, *tu es mihi in amoribus*. Rectè proinde in Propædia Logica Grosippus monet, accuratè rationem habendam esse, quid formaliter & ex se, quid materialiter, & ex eventu seu per accidens, oratio significet. Hoc quippe fortuitum esse & accidentarium, quod verba hæc, *Tu à me amaris*, sic explicentur, *Ego te amo*, cum non minus alia ratione qui velit, ea explicare possit. Ex ipsa vero verborum vi hunc esse illorũ sensum: *Tu ex parte mea amaris*, *hinc amaris*, ex ea scilicet parte aut loco, ubi ego sum. Voces enim quemcumq; locũ significantes, pariter *in Loco rationis*, & *in Loco rei* usui esse, hoc est, tum in vero loco propriè dicto, tum in eo, quem per Analogiam pro loco mente concipimus. Jam voces *Vnde*, *Hinc*, *Inde*, *Nusquam*, *A*, *Ab*, *De*, *Ex*, propriè significant locum, à quo actio aut passio aliqua proficiscitur: per similitudinem vero Caussas, Subjecta, Adjuncta, Totum, Partem, præcipuéque Tempus, à quo quid cœpit. Hoc pluribus exemplis in eadem Propædia demonstratum nosti: quorum pauca tibi in memoriam reduci, minimè spero ingratum habebis. Si ergo dicam: *Vnde fuit Hannibal? Indidem*

unde & Hasdrubal, nimirum *Carthagine*, *à Carthagine*, *de*, vel *ex Carthagine*. *Vnde exsulavit Ovidius? Roma* vel *Patria*, ubi præpositio subauditur. *Vnde scripsit? De Ponto*, vel *ex Ponto*. In istis Locus propriè dictus: sed in iis, quæ subjiciam, locus Imaginarius aut Tropicus significatur. *Vnde est tabellarius? A patre*, tamquam à loco, in quo est pater. Similiter *Missus est à patre*, locum seu partem, non rem agentem, significat, sicut in sacris: *Spiritus Sanctus, quem Christus misit à patre*. *Vnde dabitur mihi viaticum? A me dabitur*, vel *Hinc dabitur, A me dabo*. Livius: *Plures ab Romanis equites ceciderunt*, id est, à parte Romanorum, sicut *à Cæsare allatæ sunt literæ*, pro literæ Cæsaris: sicut *Reus à Milone*, pro Milonis reus: *Fulgor ab auro*, pro auri fulgor: *Servus à milite*, pro Militis servus: *Pars de mœnibus*, pro mœnium pars. Cic. *Diligentia à me expectatur*, id est, alii hinc à me diligentiam expectant. Plaut. *Gutta à me auferri non potest*, id est, tu guttam hinc à me auferre non potes. Idem: *Decet id abs te impetrari*, hoc est, me inde à te id impetrare. Livius: *Ab Latinis res repetitæ*, non significat Latinos res repetiisse, sed Romanos inde à Latinis. Verum quidem est, in passivis verbis nonnumquam agentis rei significationem esse, sed id fit per Accidens, quoniam Caussa agens, sive princeps, sive administra, aut instrumentalis, tamquam Locus, à quo motus principium est, concipitur: ut, *A Scipione victus est Hannibal*. Sed id non minus Activis verbis contingit: ut, *A Scipione cladem accepit Hannibal*. *Ab Achille periit* vel *occidit Hector*. Inde nimirum, id est, à parte vel loco Achillis, tamquam à caussa efficiente, profectus est motus, nempe cædes aut casus. Sic in Ithyphallicis habemus: *Membrum quæritis, unde procreamur*. Quomodo, Hyginus in fabulis: *Gladius unde se Ajax interfecit*.

Ovid. *Pectora trajectus Lynceo Castor ab ense*.

Idem, *Neve peregrinis tantum defendar ab armis*.

In quibus causa instrumentalis significatur, unde velut à Loco effectus cœpit: quod ipsum similiter in materiæ significatione usuvenit. *Vnde casa ista est composita? Luto* vel *de luto*, *ex Luto*. Curtius lib. 8. *Terra lini ferax, inde plerisque sunt vestes*. Sic, *Vnde crevit Roma? Alba ruinis*, seu *de ruinis*, aut *ex ruinis*. Totum quoque ut locus concipitur in isto: *Hic inde est*; *de*

illo

illo grege, de illis vel *ex illis: Duo fratri meo sunt filii: inde majorem adoptavi mihi. Versus de Phanissis* sive ex tota Comædia Phænissarum. *Nihil de sacro, nihil ex publico attigi*, id est, nullam partem ex toto sacro aut publico. *De die convivia facere*, id est, inde à parte totius diurni temporis. *Non mihi partem istinc posco de isto vidulo*, pro partem totius viduli. Subjectum similiter: ut, *Vnde emisti hos captivos? Emi de præda, de quæstoribus.* Ubi prius *De* Totum, posterius Subjectum notat, cum servi sint adjunctum domini. *Quæsivi de illo*, pro *ex illo*, tamquam notitiæ subjecto. De Tempore notius est, quam cui verba debeant impendi: quis enim nescit, *Inde, Hinc, Dehinc* & *Deinde* Tempus, à quo motus principium habet, significare? In quem modum Voces quoque Locum, in quo quid est, significantes, ad Temporis notationem transferuntur, ut *Vbi* valeat Cum, *Hic* & *Ibi* verò Tum. Plaut. *Vbi voles pater esse, ibi esto*, pro quando Voles, tum esto: sic *Erit ubi vos ulciscat locus*, pro tempus cum ulciscar. *Non est nunc narrandi locus*, pro tempus quo narretur. Sed longum nimis sit omnia, quæ Propædiæ Logica & Rhetorica suppeditant, hoc loco iterare. Illuc ergo revertor, unde abieram. *Ego à te doceor*, formaliter non est idem, quod tu me doces, sed ego istinc, sive à tua parte doctrinam capio, seu doctior fio: nam & præpositioni *De* locus est, ut Plaut. *Alios de te fieri doctiores*, id est, de te discere. Idem Pseud. *Aufereturne id præmium à me, quod promisi per jocum? SI. De improbis viris auferri præmium & prædam decet.* Ubi videmus, *Auferetur à me*, non esse aliud, quam *Auferetur de me*. Pari modo *tu à me amaris*, formaliter non rem agentem, sed partem sive locum significet, ac si esset: Tu hinc à me amorem habes, vel ex mea parte amaris, quomodo Catullus nos interpretari docet his versibus:

Nulla potest mulier tantum se dicere amatam
Vere, quantum à me Lesbia amata mea es,
Nulla fides ullo fuit umquam in fœdere tanta,
Quanta in amore tuo ex parte reperta mea est.

Similiter quod est apud Terent. Phorm. *Non potest satis pro merito ab illo tibi referri gratia*: id valere *ex parte illius*, hæc nos Cæsaris verba docent lib. 1. belli civil. *Pauca apud eos locutus,*

cutus, quod sibi à parte eorum gratia relata non sit pro suis in eos maximis beneficijs, dimittit omnes incolumes.

Jam nec illud satis probatur multis, quod de adverbiis motum ex loco significantibus Grosippi ejusdem tradit Grammatica, *Iohannem de Austria*, perinde atque *Ab Austria* recte Latinè dici, suppresso nomine *Ortus*, vel *Orsundus*, vel *natus*, ut idem sit, quod *Iohannes homo Austrius* vel *Austriacus.* Sed quàm illi in Latinis auctoribus hospites sint, nihil negotij sit magno testimoniorum cumulo demonstrare, ex quibus glanum fit veteres significando motui ex loco Ablativis, cum præpositionum aliqua, ut *A, Ex, De*, sive expressa, sive suppressa, uti consuevisse. Virgil. *Pastor ab Amphryso*, pro Amphrysius. Livius: *Turnus Herdonius ab Aricia*, pro Aricinus. Cicer. *Homo obscuro loco.* Plaut. *Adolescens de summo loco.* Hygin. *Theseus ab Athenis*, pro Atheniensis. *Amphidamus de Arcadia*, pro Arcas. Iterum Cic. *De Gyaro scripsi*, pro ex Gyaro. Et Plaut. Trucul. *Tres adolescentes, Rure unus, alter urbe, peregrè tertius.* Terent. *Mercenarium à villa vidi.* Similia horum passim sunt obvia. Illud tamen insolentius non nemini videtur, quod Paradoxa literaria pag. 61. in Plauto reponendum docuerunt: *Non sum Animula*, pro non sum ab Animula Apuliæ oppido. Sed neque hujus generis non plurima leguntur. Cæsar lib. 1. civil. *Reducitur ad eum deprehensus ex itinere Cn. Magius Cremona præfectus fabrum Pompeji*, pro Magius Cremonensis, ens à Cremona, vel de Cremona ortus. Sic lib. 3. civil. *Cæsar desideravit C. Fulginatem Placentia, Agravium Puteolis*, pro Placentinum & Puteolanum. Plaut. Merc. *Video hospitem Zacyntho*, pro Zacynthium, à Zacyntho. Et Asin. *Periphanes Rhodo, mercator dives*, pro à Rhodo, Rhodius. Propert. lib. 4. *Erat Crotalistria Philis*, pro à Philis, urbe & insula Nili. Ibid. *Tibia Mygdonijs libet eburna Cadis*, pro à Cadis urbe Mygdoniæ: etsi in veteribus membranis non *Cadis*, sed *Modis* legi in Grosippi codice annotatum vidi, quod & rectius puto. Atque hinc opinor intelligis nihil à Latinè loquentium consuetudine abhorrere, si quis te *Albericum Septala*, aut *de* vel *à Septala*, vel *Septalium* compellet: quomodo me quoque *Mariangelum à*, vel *de Fano Benedicti* profiteri soleo, quod castellum Novocomensis agri, ubi D. Bene-

D. Benedicto fanum fuerat constitutum, ex quo & vulgo *S. Benedetto* vocatur (velut monumenta vetera fidem faciunt) majorum meorum juris fuerit. Sed quidni ego ex penitis faucibus despuo *Fuerit*, verbum nihili, cui lumbos defractos velim?

Omne ego pro nihilo esse duco, quod fuit, quando fuit.
Tamquam hominem quando animam efflavit, quid eum quaeras, qui fuit.

Tu me, nobilissime juvenis, quod facis, ama & Vale.

V. CLARISS.
PAULO JOSEPHO MERONO
THEOLOGO ET PHILOLOGO
Præstantissimo.

MARIANGELUS A FANO BENEDICTI. S. D.

III.

SEcutus tuum, [redacted] clarissime, consilium, quod nuper Romam discedens mihi dederas, Pascasij Grosippi ad Logicas, & Rhetoricas Acroases Propædiam diligenter legi, ejusque facti hoc nunc fero pretium, ut & Latinæ syntaxis fundamenta penitius perspiciam, & in bonorum auctorum lectione minore negotio procedam. Nec dubito ubi processu ætatis ad Philosophiæ aliarumque disciplinarum studium appulero animum, quin præsentes ejusdem Propædiæ utilitates magis experiar, quod ut tantus Theologus ac Philosophus mihi futurum haud dubitanter confirmabas. Confido me rem tibi minimè ingratam facturum, si nonnullum ejus, quod dixi, specimen tibi exhibeam. In ipso ergo velut aditu Propædiæ Logicæ, ubi de Terminis seu Vocibus agitur, Terminum simplicem esse didici unicum vocabulum plurium *vim* habens, sicut *Nemo* valet hæc duo *Nullus homo*: & hujus generis esse pleraque nomina Adjectiva cum Genitivo casu posita,

sita, & omnia adjectiva neutra sine substantivo posita. Itaque minime jam obscura mihi videtur constructionis ratio in iis loquendi generibus, ubi Genitivus, quem Philosophica Grammatica pariter apud Græcos & Latinos perpetuò à nomine Substantivo, aut à Præpositionum aliqua regi contendit, ab Adjectivo pendentis speciem habet. Verbi gratia, *Demænetus est amans uxoris.* Hic *Amans* nomen est adjectivum, in quo substantivum subaudiri necesse est, cum ratio postulet, ut uno Relatorum posito simul & alterum ponatur. *Amans* igitur est *Homo amans:* quæ duæ voces vim habent nominis Substantivi, quod est *Amator*. Plaut. Pæn. *Siccine oportet homini amanti operam dare?* Et Pseud. *Ne me perdas hominem amantem.* Ita planum fit, genitivum *Vxoris* à Substantivo regi. Sic *Parmeno est domini similis.* In Adjectivo *Similis* substantivum *Homo* subauditur. Duæ vero voces *Homo similis* unius substantivi nominis vim habent, unde genitivus *Domini* regitur, quasi esset *Assimilator domini:* quæ ipsa in multis aliis est ratio: ut, *Par, æqualis, servus, socius, maritus, propinquus, vicinus, fidus, amicus, proprius, alienus, superstes, conscius, contrarius, &c.* neque refert, quod sæpe nullo Substantivo nomine res per Adjectivum significata exprimi potest, cum rerum numerum verbis minimè exæquari libenter omnes philosophi assentiant. Itaq; cum legimus *Corpus patiens inediæ*, satis est nos intelligere in adjectivo substantivum aliquod suppressum esse, duabusque vocibus unam rem significari, ac si foret, *Passor* seu *Tolerator Inediæ.* Sic *Memor virtutis*, pro *Homo memor* valet *Recordator*, *Liberalis pecuniæ* est *Largitor.* In Adjectivis porro neutris plerumque *Negotium, Opus* aut *Factum.* Transcendentes voces subaudiri satis jam Grammatica Philosophica demonstratum vidisti: quod genus sunt ista, *Triste lupus est stabulis*, *Tantum fidei, Multum diei, Parum argenti, Hoc literarum, Id hominis, Id loci, Quid causæ, Quid mulieris uxorem habes.* Est autem *Negotium mulieris* idem quod *mulier*, sicut *Res cibi* est *Cibus*. Plaut. Stich. act. 1. sc. 1. *Virorum absentum negotiis sollicitæ sumus*, pro de viris absentibus. Cicero 2. ad Quinctum Frat. epist. 12. *Callisthenem, & ad Philistum redeo, in quibus te video volutatum. Callisthenis quidem vulgare, & notum negotium, quemadmodum Græci ali-*

ti aliquot locuti sunt. Siculus ille, capitalis, creber, acutus, brevis, ubi *Negotium Callisthenis* ponitur pro *Callisthenes*, cujus dictio significatur esse vulgaris, cui multi Græcorum sint similes, cum aliter sit in Philisto. Sic *Res hominum & Deorum*, pro homines & Deos dixit Virgilius: *O qui res hominumque Deumque Æternis regis imperijs, & fulmine terres.* pro quo Horatius: *Divosque mortalesque turmas Imperio regit unus æquo*. Ovidius Omnia hominum negotia similiter, sed per ellipsin, pro omnes homines dixit: *Omnia sunt hominum tenui pendentia filo*.

Post atque haud multo, ubi de Suppositione præcipitur, Reduplicativam, seu Restrictivam suppositionem in Scholis Logicis vulgo perhiberi invenio, quæ vocem aliquam particula restrictiva seu limitante determinat, ac velut coercet, & ad certam totius partem adstringit. Ejus generis particulas esse *Qua*, pro *A* vel *ex qua parte*, *Quatenus* pro Qua fine tenus, *In quantum*, *secundum*, *Ratione*, *Respectu*, ut: *Animal sentit, qua animal est, Homo quatenus homo ridet, Christus est filius David secundum carnem*, vel *respectu* aut *ratione carnis*. Sed etiam præpositionibus *Ad*, *A* & *Ab* expressis, aut suppressis hujusmodi restrictionem solere significari, ut apud Sallustium: *modestus ad dominationem*, & *Sanctus alia*, pro Quod ad dominationem, quod ad alia attinet. Virgil. *Omnia Mercurio similis*, pro ad omnia. Idem. *Faciemque simillima lauro*, pro ad faciem.

Horat. *Nec sævis animum mitior anguibus.*

Pro ad animum, ab animo vel animo. Plaut. *Ab ingenio improbus* vel *senex*, *Ab armis valeo ut lupus*, *clunes infractos gero*. *A pecunia haud perbene valeo*. Cicer. *Inops ab amicis*. *Ab equitatu firmus, ab exercitu instructus, à militibus & à pecunia imparatus*. Interdum *Quod ad* vel *Quantum ad* Latini dicunt eodem sensu, verbum *Attinet* per ellipsin supprimentes. Livius lib. 8. *Otium inde quantum à Volscis fuit*, id est, quantum attinet à Volscis sive ad Volscos. Ovid.

Quantum ad te Theseu, volucres Ariadna marinas
Pavit in ignoto sola relicta loco.

Barbari porro ex *Quod ad* fecerunt *Quoad*, ut dicant, *Homo mortalis est quoad corpus, non quoad animum*. atque iste

 solæ-

solæcismus duobus Varronis locis indoctorum. librariorum opera insedit lib. 7. de ling. lat. *Hæc sigillatim triplicia esse debent, quo ad sexum, multitudinem, casum.* Et 1. rei rust. 9. *Quoad culturam refert: utrum terra sit macra, an pinguis.*

Jam quo loco de Forma sermo est, monet eadem Propædia solere Latinos Formam per Accusativum & Ablativum expressum aut suppressum, itemque Præpositione *Per, In, Ex* aut *Cum* similiter, vel expressa vel suppressa significare. Dicunt videlicet Lætus lætitia, & Iratus iracundia, & Falsus falsimonia, & Honestus honore. Plaut. Pseud. *Vt mea lætus lætitia siet.* Et Curc. act. 4. sc. 3. *Non ego mediocri incedo iratus iracundia.* Et Bacch. *Multi quos censeas esse amicos, reperiuntur falsi falsimonijs.* Capt. *Honore honestiorem me semper facit*; in quibus Præpositionem *Ex*, à qua regatur Ablativus, subintelligimus. Sed non minus Accusativo eamdem ad rem usos suspicari libet, ut *Lætus Lætitiam* dicerent, sicut in Plauto sunt *Ædes clare clarorem merum*, pro quo & *clarore mero* dici poterat. In verbis quidem videmus eos Atticorum more cognato accusativo, vel Ablativo Formam actionis significare solitos. Dicunt enim *Vivere vitam* & *vita*, *Servire servitutem* & *servitute*, *Currit cursum celerem* & *cursu celeri*, *Ire iter* & *itinere*, *Ludere ludum* & *ludo*, *Gaudere gaudium* & *gaudio*, *Lætari lætitiam* & *lætitia*, *Precari aliquem preces*, *precibus*, *per precem* & *cum prece* (ut Livius *lib. 9. Legati missi ad pacem cum precibus petendam*) *Pugnare pugnam* & *pugna*, *Saltare saltationem & saltatione*, *Dolere dolorem & dolore*, *Ridere risum & risu.* In quibus omnibus casus Formam significantes sunt expressi, nam *lætitia* est forma læti, *Ira* irati, *Vita* viventis, *Cursus* currentis, &c. In aliis casus per ellipsin supprimitur, ut *Pabuli lætus ager.* Subauditur enim substantivum *Lætitia*, à quo Genitivus regitur. Sic *Integer vitæ*, subaudi Integritate, *Purus sceleris* puritate, *Peritus juris* peritia, *Potens sui* potestate, *Cupidus vini* cupiditate, *Miser animi* miseria, *Avidus cibi* aviditate, *Memor tui* memoria (quomodo memoria memini & memoria oblitus. Plaut. Capt. act. 2. sc. 3. *Istuc ne dracipias, facile memoria memini tamen.* Trin. act. 4. sc. 3. *Tribus ne poterijs te memoria oblitum.*) *Similis alicujus* similitudine, *Cumulatus scelerum* cumulo, *Satur rerum* saturitate, *Onustus auri* onere,

Orbus

Orbus auxilij orbitate, *Plenus vini* copia, quod idem valet ac plenitudine, *Refertus nugarum* copia, *Abundans lactis* abundantia. Hinc porrò minimè magni negotij est, Syntaxeos rationem expedire in plerisque verbis cum Genitivo constructis, si omnem genitivum à nomine substantivo regi meminerimus, tum omne verbum activum accusativo formam significante sive expresso, sive suppresso conjunctum esse. *Ango me animi* vel *Angor animi*. Subaudire licet *angorem*. *Excruciare se animi* cruciatum, *Fallit me animi* falsimonia sive error. *Desipere mentis* insipientiam, *Fastidire alicujus* fastidium, *Potiri hostium* potestatem, *Misereor tui* miseriam; *miseret me tui* miseria, *Pudet me facti* pudor, *Pigetme laboris* pigror seu pigritia, *Tædet me illius* tædium, *Pænitet dicti* pæna. *Agere furti* actionem, *Admonere periculi monitum*, *Non fallebar sermonis* falsimoniam vel errorem, *Meminisse alicujus* memoriam, *Studere alicuius* studium, *Invidere alicui rei alicujus*, invidiam, sicut Horatius--- *nec illi Sepositi ciceris, nec longa invidit avena*, & Græci *φθονῶ σοι εὐτυχίας* subaudi *φθόνον*. nam & Græcæ Syntaxis regulæ ad hunc modum corrigendæ sunt. Simul tamen verum est, quod Grosippus in Propædia de Causa præcipiens monet, Causam sive suo vocabulo expressam, sive *Gratia, Nomine, Ergo, Opere, Facto*, *Merito*, aut aliis vocibus significatam, alias disertim poni, alias per ellipsin reticeri, indeque Genitivum regi: ejusque ellipseos conjecturam ex eo duci, si Genitivus per Accusativum aut Ablativum cum præpositionibus *Ob, In, Ad, Ab, De, Ex*, causæ significationem habentibus, iisque vel expressis, vel subauditis explicari possit, ut *lator* & *latus laborum*. Subauditur *Causa* vel *Ergo* vel *Gratia*, cum eodem sensu dicere liceat *laboribus, ex laboribus, ob labores. Indoluit successorum Minervæ*, subaudi *Causa*, quia est *ob successa, successis* aut *ex successis*, Bona scilicet Minervæ successa dolorem efficiunt.

Notat autem Grosippus noster idem ipsum in voce *Causa* apud Latinos, quod apud Græcos in Adverbio seu Præpositione *ἕνεκα* usuvenire, ut videlicet cum verbis & nominibus sive expressa, sive suppressa Genitivum regat, & alias vim Præpositionis *Propter* habeat, alias restrictionem vel certam partem significet, ac si esset *Ad*, *A*, *Quantum ad*, seu

 barba-

barbarè *Quoad.* Tamquam si dicam: *Hoc unum bene fecit, etsi aliarum rerum est improbus.* Subauditur *Causa*; quod nonnumquam Cicero exprimit. Utrovis autem modo explicari potest, sive *Propter res*, sive *Quantum ad alia res attinet.* quibus duplex sensus similiter erit, si præpositione A, causam significante, utamur hoc modo: *Ab aliis rebus, est improbus*, vel per ellipsin, *Aliis rebus*, quæ loquendi genera passim sunt obvia. Ita plana est Syntaxeos ratio in istis: *Sanus mentis* & *animi*, *sanus animo* & *ab animo*, & *sanus animum*: *Falsus animi*, *miser animi*, *suspensus animi. Vacuus rerum* & *rebus*, *Nudus opum* & *opibus*, *Terra ferax uvarum* & *uvis*, *Notus ingenii*, *ab ingenio* & *ingenio*, *Dignus laudis*, *ad laudem* & *laude*, *Cassus luminis* & *lumine*. Nimirum Ablativi à præpositione Causam vel Partem significante, Genitivi à nominibus *Causa*, *Gratia*, *Ergo* (id est, *Opere* vel *Facto*) *Nomine*, aut *merito* reguntur. Causa vero significat omne id, quo vel præsente, vel absente & permittente, seu non impediente, quid fieri videtur, quam *Causam Inficientem* & *Otiosam* Grosippus vocat, ut in hoc Plauti: *Mea causa salvus sis licet*, pro quo idem alias, *Per me salvus sis licet*, id est, quod ad me attinet, non impedio quin sis salvus. Quoniam vero vox *Causa* etiam rem significat, quæ in disceptationem venit, eo fit, ut in verbis judicialibus subaudiatur, ac suppressa Genitivum regat, ut *Accusare furti*, nempe Causa, ob furtum, de furto, *Insimulare cædis* & *de cæde*, *Postulare majestatis* & *de Majestate*, *Liberare aliquem culpa*, *culpa*, *à culpa*, *Absolvere sceleris*, *scelere*, *de scelere*, *Adstringere* vel *Alligare se furti* & *furto*, *Damnatus voti*, & *voto*, seu *de voto*, *Condemnare sacrilegij* & *de sacrilegio*, *Perdere aliquem capitis*: ubi *Causa* vel *Crimine Capitis* est, causa vel Crimine Capitali. *Ergo* meministi monere Grosippum, esse ablativum à Græco ἔργον, idemque valere, quod Opere sive Facto, ut *Amoris ergo* sit Facto sive Causa Amoris, quod Amor fecit, sive cujus causa fuit. Ita Plaut. Bacchid. *Metuo ne Phœnix factis tuis fiam*, id est, tui causa, propter te. Et Mereat *Tu quemvis confidentem facilè tuis factis facis.* nam *Facere* significat Caussam esse, ut apud eundem in Bacchid.

Id mihi haud utrum velim licere intelligo;
Ita bellus hospes fecit Archidemides.
Ita feci ut auri quantum vellet sumeret.

De *Nomine* pro Causa satis multa in Paradoxis Literariis dicta puto. Ciceronis tamen locum non possum, quin recitem ex Vatiniana: *Ut tu me carum esse dixisti populo non tam causa mea, quam Reip. sic ego te dico esse odio civitati non tam tuo, quam reip. nomine.* Ejusdem est, *Damnatus nomine conjurationis*, ubi *Nomine* per ellipsin omitti poterat, sicut etiam in isto: *Me tibi nomine negligentiæ suspectum esse doleo.* Rectè enim dicitur *suspectus negligentiæ, negligentia, de negligentia, super negligentia*, & *in negligentia.* Præcipuè tamen *Nomen* id videtur significare Causæ genus, quod non tamen rei causa est, quam esse præfertur. Virgil. *Conjugium vocat: hoc prætexit nomine culpam*, id est, suum cum hospice concubitum excusat prætexto conjugii nomine. Nomen ergo conjugii non tam causa est, quam prætextus consuetudinis Æneæ cum Didone. Postea ad significandum quodvis causæ genus usui esse cæpit, quomodo & *Gratia*, cui scilicet res effecta refertur accepta. Pacuvius: *Quem famæ gratia ante omnes nobilitat viros*, id est, qui propter famam seu famæ ergo est nobilissimus. pro quo & *Fama merito* dicere poterat, ut Ovid. in Sapphus epistola: *Et forma meritis tu mihi Phœbus eris*, id est, formæ causa, seu propter formam, sive ut Plautus amat dicere *Virtute forma.* Sed quid ago? quin manum tollo de tabula, nisi patientia tua abusum merito me existimari nihil pensi habeam. Vale virorum optime, mihique virtutis ac doctrinæ tuæ admiratori favere perge. Mediolano Kal. Martias anno 1629.

AUGUSTINO MASCARDO VIRO CLARISSIMO

MARIANGELUS A FANO BENEDICTI S.D.

IV.

QUo tempore ingenii tui monumenta, penes Grosippum vidi, ex eo cum admirari te & colere cœpi, tum mei erga te affectus tibi declarandi occasionem mihi evenire magnoperè concupivi. Nunc ipsum ergo prelo subjecturus, quæ ille nuper de quodam loquendi genere subtiliter disseruit, minime ingratum tibi facturus videor, si ejus disputationis Judicem te capiam, quem ipse Grosippus elegantissimè Latinè scribere agnoscit, nec temere quemquam hac ætate sive soluta, sive numeris adstricta oratione te priorem inveniri censet. Tu, Vir præstantissime, quod à me fit, boni pro humanitate tua consules, meque mutua tua benevolentia dignum arbitraberis. Vale.

De ratione Syntaxeos in illo, *Petendum est pacem.*

Ex Pascasii Grosippi Adversariis.

OMnem accusativum à Præpositione, aut à verbo activo regi certum est. Hic nulla est præpositio expressa aut subaudienda, à qua accusativus *Pacem* regatur. Necesse est ergo regi à verbo activo sive expresso, sive suppresso. Hic porro nullum verbum activum exprimitur. Itaque suppressum sit ac subaudiri debeat, necessum est. quod autem illud sit verbum, hinc potest intelligi. Omne verbum finitum habet pro supposito nominativum expressum aut suppressum, cumque vel φωνῇ voce, vel δυνάμει potestate aut virtute, sive ut Scholastice loquar, vel formalem aut actualem, vel virtualem

lem aut potentialem. Nominativus virtualis est verbum Infinitum nominis loco positum. Talis hoc loco subauditus est *Petere pacem*. quod idem est ac *Petitus* vel *Petitio pacis*, pro quo fingamus licet vocem *Petimen* vel *Petimentum*. sic plana exibit constructio, sive dicas *Petitus pacis est petendus*, sive *Petitio pacis est petenda*, seu denique *Petere pacem* aut *Petimentum pacis est petendum*. non aliter quam *Petere pacem est necessarium*. ubi *Petere* manifestè vim Nominativi habet. quo autem modo verbum infinitum sive Infinitivi modi loco nominis substantivi positum regat accusativum, Grammaticæ pag. 36. & Parad. pag. 7. & 8. exposui. Sed ne insolentior videatur cognati nominis aut verbi infiniti repetitio, audiatur Priscianus, cujus lib. 18. verba sunt.

Si quis hæc impersonalia velit inspicere penitus, ad ipsas res verborum referuntur, & sunt tertiæ personæ, etiamsi prima & secunda deficiant: unde Participia inveniuntur, *Curritur cursus*, & *Decurso spatio*. Et mox: Possunt habere intellectum nominativum ipsius rei, quæ in verbo intelligitur. nam cum dico *Curritur*, Cursus intelligitur, & *Sedetur* sessio, & *Ambulatur* ambulatio: sic & similia: quæ res in omnibus verbis etiam absolutis necesse est, ut intelligatur, ut *Vivo vitam*, & *Ambulo ambulationem*, & *sedeo sessionem*, & *Curro cursum*.

Nimirum omne verbum activum aut formalem, aut materialem accusativum regit. *Formalis* est, qui non potest in verbo non intelligi, cum res ipsa verbo significata habeat ab illo essentiam seu naturam suam, ut sit scilicet quod est. Ita *Gaudium* est formale gaudentis, *Risus* ridentis, *Insania* insanientis, *Error* errantis. Tales ergo accusativi perpetuo intelliguntur in verbis sine accusativo positis, ut *Gaudet*, *Ridet*, *Insanit*, *Errat*. Exprimuntur autem, quoties modus agendi significatur, ut *Gaudet gaudium immodicum*, *Ridet risum ineptum*, *Insanit insaniam solemnem*, *Errat errorem turpissimum*. quorum significatio est. *Gaudet immodicè*, *Ridet ineptè*, *Insanit solemniter*, *Errat turpissime*. *Materialis* accusativus est, quo objectum denotatur, seu Materia, circa quam actio occupatur, ut *Rogo te*, *Precor te*, *Rideo te*, *Eo viam*, *Peto pacem*. Utriusque porro accusativi, hoc est, tam formalis, interni & cognati,

quam materialis, externi & alieni vim ac potestatem habet verbum infinitivum nominis loco positum: nam *Incipit insanire* valet, Incipit insaniam: pariterque *Insanit insanire* est insanit insaniam. *Desiste petere*, pro petitionem. *Disce silere* pro silentium. *Noli errare*, pro Errorem. Plaut. Bacc. *Hic vereri perdidit*, pro Verecundiam. Horatius: *Reddes dulce loqui, reddes ridere decorum*, pro reddes dulcem locutionem, & decentem risum. Similiter formali accusativo recte dixerimus: *Ridet ridere decorum*, *Ludit ludere insolens*, pro *Ludum insolentem*, quomodo alibi Horatius loquitur. Sic certè *Properat properare citissimum* pro cito properat, Plauti imitatione dicitur, cujus verba sunt Aul.act.2.sc.2. *Nunc domum properare propero*. Idem Pseud.act.5.sc.1. *Pergitisne pergere?* pro perrectionem, quidni ergo de candidato consulatum petente recte dixero? *Petit petere minime ambitiosum*, pro petitionem minimè ambitiosam, sive *Petere ejus, quod petit, minime ambitiosum est*. In Hebraico quidem consuetudo fert, ut dicatur *Ambulat ambulare*, pro ambulationem, *Morteris mori*, pro mortem, *Venire veniet*, pro adventum, *Expectavi expectare*, pro exspectationem. Pariter apud Græcos legimus dictum βῆ δ' ἰέναι, *Abijt autem abire* pro abitionem, ἔφη φάναι, *Dixit dicere*, pro dictum. Sed & Germani mei eodem modo *Ich wil gehen gehen*, Ibo ire, pro ibo itum sive itionem, nec dissimiliter Cicero 1. Acad. *Confestim ad eum ire perreximus*. Et in Arato: *Post hanc ore fero Capricornus vadere pergit*. Et Virgil. *Observans, quæ signa ferant, quo tendere pergant*. Et Terent. *Domum ire pergam*. In his omnibus accusativi formalis loco verbum Infinitum ponitur, nam *Pergere, ire, tendere, vadere* sunt synonyma, ut sensu nihil differant, *Perrexit pergere, perrexit ire, perrexit vadere, perrexit eo tendere*. quo pacto etiam in hoc Terentij formalis accusativus à verbo regitur: *Color ejus signum pudoris indicat*. Nam *Signum* ponitur pro *Indicium*, eoque Forma verbi *Indicat*, non objectum exprimitur. Sic *Sentire*, hoc est Audire *auditum*. Lucret.lib.3.dixit: *neque aures Auditam per se possunt sentire, nec esse*, quo etiam libro *Moveri motum* legimus: *Primordia conclusa moventur sensiferos motus, quos extra corpus in auras Æris haud possunt post mortem ejecta moveri*. Raro autem usuvenit, ut idem

dem verbum simul formalem & materialem accusativum regat: cujus rei exempla sunt apud Catonem de re rustica: *Iane pater te bonas preces precor, ut sis mihi volens propitius.* Ubi in *Precor te* est accusativus externus, alienus & materialis, sive objectivus. In *precor preces*, est internus, cognatus & formalis, qui semper in verbo *Precor* intelligitur, etsi numquam exprimatur. Hoc autem loco visus est exprimendus, quoniam diversa sunt precum genera. Sunt enim *Preces bonæ*, quibus bona à diis petuntur; sunt *Malæ*, quibus mala alicui imprecamur, quæ & *Diræ* & *Thyestææ preces* vocantur ab Horatio. Solent autem Latini Materialem accusativum in Dativum convertere, quoties verbum activum, formalem sive expressum, sive suppressum regit. Verbi gratia, apud Virgil. *Optime Grajugenum, cui me fortuna precari Voluit.* Subaudimus accusativum formalem *Preces,* quomodo *Servire alicui,* subaudito interno accusativo *Servitutem*, aliter dicimus *Servire aliquem.* Turpil. *Quæ mulier volet sibi suum amicum esse diuturnum, modice atque parce eius serviat cupidines.* Senec. *Assuescamus paucioribus servis serviri.* Plaut. *Matronæ est unum inservire amantem.* Sic in *Nocere alicui*, subauditur *Noxam* vel *Nocumentum,* cum aliter non male dicatur: *Nocere aliquem.* Plaut. *Iuro me nociturum esse neminem.* Sic in *Invidere alicui* deest *Invidiam*, cum alioquin rectum sit *Invidere aliquem.* Ita in *Adulari alicui*, deest *Adulationem*, aliter enim *adulari aliquem* rectius dicitur. Nec aliter *Impedire alicui* dicitur subaudito Impedimentum. Varro 9. de ling. lat. *In vestimentis & ædificijs novitati non impedit vetus consuetudo.* Sic *Misereri alicui*, subaudi Miserationem. Hyginus fabul. 58. *Cui Venus miserta est.* Quintilianus pater Declamat. 272. *An matrem accusari æquum est, cui misereri satis non possumus?* nec tamen dissimulare possum, rectius videri, ut *Miseret me illius*, sit Misericordia illius, aut Miseria illius miserum me facit, id est, me cruciat, ut animi, vel ab animo miser sim, & *Misereor illius*, sit Miser fio illius miseria: cui consequens est, ut *Misereor tibi* valeat, Tua causa miser fio, sive animi discrucior, sicut *Gratulor tibi, Gaudeo tibi, Rideo tibi.* Nec dubito, quin ut *Curare alicui,* frequenter veteres dixerunt, subaudito *Curam,* similiter *Amare alicui* dixerint, ut *Amorem* sup-

primerent, cum *Amator alicui*, pro *alicujus* in Plauti Milite extremo legamus. Etiam *Basiare* dativum adsciscit, ubi formalis ejus accusativus exprimitur, ut sit *Basiare alicui basia*, quæ ipsa multorum aliorum est ratio, quæ enumerare longum sit.

Jam nec illud non satis exploratum est, quodcumque Nomen sit verbi activi appositum, idem esse passivi, cum verbi, tum participii suppositum, ut *Amo pecuniam*, *Amatur pecunia*, *Amata est pecunia*, *Amata est pecunia*. Itaque cum *Cursus* vel *Currere* sit appositum verbi *Currit*: recte dicetur: *Cursus curritur*, vel *Currere curritur*. Eadem est ratio in istis: *Propero properare*, *Properare properatur*, *Properare properatum est*, & *properandum est*. *Pergam pergere*, *Pergere pergitur*, *Pergere perrectum est*, & *pergendum est*. *Precor precari*, id est, preces. *Precari precandum est*. *Servit servire*, *Servire serviendum est*. *Petit petere*, *Petere petendum est*. Cic. de Senect. *Quam viam nobis ingrediendum sit:* subaudi *Ingredi*. Si ergo dicam, *Ne malè audiamus verendum est*, Subaudis Vereri. Ita *Pergendum est nobis hanc viam*, subaudimus Pergere. *Insaniendum est cum furentibus*. Supple insanire, sicut *Insanire cum furiosis necessarium est*, *Triste insanire hilari est periculosius*, *Ridere decorum senectuti non contingit*. Ergo in *Ridendum est*; subaudimus *Ridere*, sicut *Bibere* in *Nunc est bibendum*. *Tibi judicandum est rectene fecerim*, supple Iudicare seu Iudicium, quomodo poëta apud Cic. 1. Divin. *Paris judicavit judicium inclitum inter tres Deas*. Ita *Tibi ad illum eundum est*, subaudi *Ire*, quod valet Itus sive Itio aut Iter, ut apud Horat. *Ire tamen restat, Numa quo devenit & Ancus*. Ita *Non est invidendum virtuti gloriam* subaudi *Invidere*: quomodo *Invidere virtuti iniquum est*. Horum similia afferri possent longe plurima, sed merito vereor, ne vel istis nonnullam *periergias* aut supervacuæ operositatis notam duxerim. Hoc tantum dictis appingendum videtur, leporis Attici genus à Grammaticis censeri, ut verba cum cognatis accusativis construantur, tamquam *manian mainei*, insanit insaniam, vel furit furorem, *phygen pheugei* fugit fugam, *Leron Leries* nugas nugaris, *mochthon mochthei*, Laborem laborat, *archein archen despoticen*, imperare imperium herile. *machomai machen*,

chen, pugno pugnam, *phereſthai phoran*, ferri lationem ſeu moveri motum, *tolmeſai mega tolmema*, magnum auſum audere, *hybrin hybrizeis*, quod latini redderent, *Injuriè es injurius*, pro quo Barbari *Injuſte injurias*, id eſt, contumeliam facis. Cæterum quod intereſſe Lucianus putat inter *hybrizo ſe* & *hybrizo eis ſe*, in eo tota errat via perinde ac vulgus Grammaticorum Ellipſin non animadvertentium. nam in *hybrizo ſe*, id eſt, *contumelia te afficio*, regularis eſt Syntaxis verbi activi cum accuſativo materiali: in *hybrizo eis ſe*, id eſt, *ſum in te contumelioſus*, figurata eſt Syntaxis, in qua formalis accuſativus *hybrin*, per ellipſin reticetur, prorſus ſicut in *Adulari alicui* contingere monui, quod Quinctilianus tantus magiſter, qua ratione dictum foret, minime perſpiciens, culpis annumerare, atque inter Latinitatis à Ciceronis ætate jam degenerantis exempla recenſere auſus eſt, qua de re Paradoxon noſtrorum quarta epiſtola plura qui volet invenerit.

Nobili & cultiſſimi ingenii Viro

FRANCISCO ELLIO

MARIANGELUS A FANO BENEDICTI. S. D.

V.

Cum ſciam, quanta cum voluptate legere ſoleas, quæ ad politiores literas pertinent, quantumque in omni humanitatis ratione judicio polleas, nullus mihi relinquitur dubitandi locus, quin quæ Groſippus noſter adverſus Grammaticorum ſententiam de *Verborum modis* nuper diſputavit, ea ſis avide lecturus. Hoc amplius vero nonnihil te mihi debiturum arbitror, qui hujus tibi lucubrationis copiam obtulerim. Id ſpectata mihi humanitas tua ſpondet, quam natalium tuorum nobilitate dignam poſſides. Vale.

Modi

Modi Verborum Potentialis & Permissivus sunt supervacuum & inane Grammaticorum commentum.

NEgari, opinor, non debet, maximum *Emmanuëlis Alvari* fuisse bene de Linguæ latinæ studiosis merendi studium, magnum bonorum auctorum usum, minime pœnitendam Latinè scribendi facultatem. Itaque cum laus ei multa debetur, tum gratia pro iis, quæ præstitit, haud mediocris. Simul tamen fatendum est, quod res ipsa clamat, non semel eum veterum Grammaticorum auctoritate auferri se passum, ut judicio, quo valebat tamen, in iis, quæ ineptè illi excogitarant, limandis uti supersederit. Ei rei documento, sit vel *Potentialis* & *Permissivus* Verborum modus, quos sibi à Prisciano aliisque Grammaticis obtrudi passus est, iisque porrò tenera tironum ingenia, fatigare nihil pensi habuit. Ipse quidem maximum ejus laboris sui pretium facere sibi visus est, & politissimi vir ingenii dictionisque cultissimæ, qui causam pro ejus Grammatica adversus Veronensem Pescettium dixit (qui quidem dum *Scholarum Collegii Romani Correctorem* se profitetur, eadem opera haud obscure fert, *Curvos* ibi, qui corrigi necesse habeant, minime deesse) is ergo tantum non triumphum Alvaro decernit ob tam insignem Modis illis tradendis operam iuventuti navatam. At nos Annotationibus in nominum & verborum Paradigmata satis planum videmur fecisse, nullos verborum modos esse, nisi qui Adverbiis exprimuntur, magnamque veterum ἀδιαφορίαν in usurpandis primorum & secundorum temporum verbis (quæ vulgo *Indicativi*, *Optativi & Subjunctivi modi* nuncupantur) usumque promiscuum fuisse: qua de re in *Minerva* nostra uberius disputavimus. Nunc hoc modo Lectori probatum velim, subinepte Potentialem significandi modum in iis fingi verbis, quibus hoc ex eventu nullaque necessitate aut insita vi, sed solo interpretantis arbitratu contingit, ut verbo *Posse* explicari queant, Verbi gratia in hoc Terentii, *bonus hic vir est. SI. hic vir sit bonus?* Nulla prorsus est necessitas, cur

verbum

verbum *sit* pro esse potest, dictum accipiamus, cum idem ipsum, quod semper alias, hoc quoque loco significet. Est enim per reticentiam concisè, sive ἐλλειπτικῶς dictum, pro *Ain ut hic sit vir bonus? Estne ut hic sit vir bonus?* sive *Itane res est, ut hic sit vir bonus?* quod quam vere dicam, vel hinc judicari poterit. Cicero lib. 9. ad Attic. epist. 11. *De Domitio opinor esse ut in Cosano sit, & consilium ejus ignoretur.* Si dixisset: *Domitius in Cosano sit? Domitii consilium ignoretur?* quis jam dubitaret, quin integra oratio futura fuerit? *Estne ut Domitius in Cosano sit? Estne ut Domitii consilium ignoretur?* Plautus Pœnulo act. 5. sc. 2 *Si ita est, ut tu sis Iacchonis filius.* Itaque si dictum foret: *Tune ut sis Iacchonis filius?* nequaquam nobis interpretandum esset. *Tu ne potes esse Iacchonis filius?* sed potius: *Itane res est, ut tu sis Iacchonis filius?* Idem Men. act. 4. sc. 2. *Mihi ut tu dederis pallam? numquam factum reperies*, pro factumne est ita, ut mihi dederis? Idem Amphit. act. 1. sc. 1. *Factum est, ut ego illud vini ebiberim*, pro ita factum est, ita res est, ut ebiberim, nam *Factum* & *Res* indiscriminatim pro eodem accipi Grammaticæ pag. 148. demonstratum videris. Idem Plautus Trinum. act. 2. sc. 2. *Factum est ut illud perierit*, pro ita factum seu res est. Itaque frustra quis potentialem modum in istis somniet. *Istudne perierit? Egone illud vini ebiberim?* Posse vero *Ain* quoque aut *Dicisne* in ejusmodi subaudiri, multis locupletium auctorum locis docere queam, sed paucis in specimen contentus fuero. Terent. Hec. act. 1. sc. 2. *Quid ais, cum virgine adolescens cubuerit plus potus, sese illa abstinere ut potuerit? non verum arbitror.* Plautus Mostell. act. 1. sc. 1. *Non verum loquere, ut quis absens absentem comesse possit.* Varro lib. 1. rei rust. cap. 2. *Verum dicit ut ille hoc scripserit.* Hinc porro planum fit, quid in istis subaudiri liceat: *Illene hoc scripserit? Quisquamne absens absentem comedere possit?* Similiter in illo Ciceronis: *Ego te consulem putem, cum me non putes Senatorem?* suppressum putemus licet. *An dicis, an postulas, an faciam ut, eritne ut:* in quibus generibus Romanorum idiotismum esse ex Donato discimus. Is enim in Phorm. act. 2. sc. 1. *Honestam locutionem esse monet, si est ut culpam in se admiserit, pro si admisit.* quale est Horatianum illud: *Non est ut*

copia

copia major ab Iove donari possit tibi. pro Non potest tibi donari. Et alterum ejusdem: *Est ut viro vir latius ordinet arbusta*, pro Viro vir latius ordinat. Subauditur enim *Res* & *Ita*. *Vt*, enim semper est similitudinis, adeoque *Ita* ei respondet, quod Grammat. pag. 44. & 80. monui. *Est*, verò velut verbum finitum Nominativum suppositum habeat necesse est, qua de re pag. 65. attigi. Ac ne quis perperam sibi persuadeat, nominativum *Vir*, esse verbi *Est* suppositum, habemus Terentii locum Phorm. act. 5. sc. 7. *Si vis mihi uxorem dare, ducam: sin est, ut velis manere illam apud te, dos hic maneat.* unde præterea discimus, eundem utrobique sensum esse, *Si vis*, & *Si est ut velis*. pro Si ita res vel negotium est ut velis. Cicero lib. 14. famil. epist. 9. *Ejusmodi spero negotia esse, ut vos istic commodissime sitis.* pro quo dicere poterat: *Spero esse ut istic commode situs.* Iterum Terent. Adel. act. 3. sc. 6. *Si est ut facturus sit officium, faciat.* pro Si facturus est officium, si ejusmodi negotium est, si res ita se habet, ut sit facturus officium. Et Hecyr. act. 4. sc. 1. *Roga, velitne uxorem, an non: si est ut dicat velle se, redde: sin est autem ut nolit, recte ego consului mea.* Et mox sc. 4. *Sin est ut aliter tua sit sententia accipias puerum.* Et mox: *Manere affinitatem hanc inter nos volo, si ullo modo est ut possit.* Et act. 5. sc. 2. *Si est ut hac Pamphilum verè ab se segregarit.* Massurius Sabinus apud Agell. 4. cap. 20. *Cur ita est, ut tu sis, quam equus, curatior?* Ubi *Res* Subaudiri nemo est quin perspiciat. In hoc ergo Quintiliani. *Frangas citius, quam corrigas, quæ in pravum induruerunt.* subaudimus: *Ita res est, ut: Ejusmodi negotium est, ut.* Et in hoc Virgilii: *Vnus homo tantas strages impune per urbem Ediderit?* subaudimus: *Erit ne ut, Ita ne res erit ut.* quomodo apud Terent. Adelph. act. 2. sc. 1. *Vsque ad necem operiere loris. SA. loris liber? A. sic erit.* ut scilicet operiare. In ejusdem quidem Heauton. act. 5. sc. 2. orationem hanc pœne integram hoc modo legimus: *Ita ne tandem quæso est Menedeme, ut pater tam in brevi spatio omnem de me ejecerit animum patris?* Sic plerosque omnes libros veteres habere Faernus testatur, nec nisi sola vox *Res* deest, ut omni ex parte sit regularis constructio, quæ per figuram sic efferri potuit: *Pater ergo omnem de me animum patris ejecerit?* Et scæna, quæ proxime sequitur

oratio-

orationem hoc modo concisam legimus: *Subditum se suspicatur. C H. Subditum, ain tu? S O. certe sic erit.* pro Ain tu ut se suspicetur subditum? Sic erit res ut se suspicetur subditum? Apud Lucretium lib. 2. legimus: *Non est ut credere possis*. pro quo alius diceret: Non possis credere, verbo *Est*, suppresso simul cum ejus supposito, quod dixi esse *Res* vel *Negotium*. Itaque si quis dicat, *Non facile credas, quam hoc sit factu difficile* nihil attinet ad Potentialem modum confugere, & *Credas* per *Credere potes* interpretari, cum Lucretius nos doceat, plenam orationem esse, *Non est ut facile credas*. Etiam in Permissivo seu Concessivo *Alvari* modo verbi *Esse* imperativus, sive futurum tertium *Esto* subauditur, ut Permissio omnis ab eo, quod subticetur, pendeat, non ab eo, quod exprimitur. Cicero: *Hæc si vobis non probamus, sint falsa sane: invidiosa sane non sunt*. pro, Esto ut sint falsa, Licet ut sint falsa. Terent. *Profundat, perdat, pereat: nihil ad me attinet*. pro licet ut profundat, Esto ut profundat: sic ut Juvenal. *Nil fecerit esto*. pro ita res esto, ut nihil fecerit. Ita in hoc Ciceronis: *Trahantur per me pedibus omnes rei, non laboro*, subaudiamus licet *Esto ut*, vel *Licet ut*. quomodo Plaut. Rud. *Mea quidem causa salvus sis licet*. Et ipse Cicero: *Per me vel stertas licet*. Eadem ratio est in hoc Ciceronis: *Malus civis C. Carbo fuit. Fuerit aliis: tibi quando esse cœpit?* pro Esto ut fuerit, Licet fuerit: sicut idem de Finib. 2. *Esto fecerit, si ita vis, Torquatus propter suas utilitates*. pro Ita esto ut fecerit. Et in hoc Virgilii *Verum anceps pugnæ fuerat fortuna fuisset*. pro Esto ut fuisset, Licet fuisset. Neque dispar est ratio in isto Cic. *Age, restitero Peripateticis, sustinuero Epicureos: Diodoro quid faciam Stoico?* Valet enim, Esto ut restitero, Licet restitero seu restiterim. Prisce enim Amaverim & Amavero, Faxim & Faxo, Capsim & Capso, Dederim & Dedero, Aufugerim & Aufugero, Dixerim & Dixero, omniaque id genus alia promiscuè tam de futuro, quam de præterito dicebant, quod eos præcipuè, qui in Plauto hospites non sunt, præterire non potest. Itaque frustra est Alvarus cum potentiali modo adscribit Plinianum illud *Nec facile dixerim, qua ætate cœperit*. Itemque hoc Tullianum *Pomeridianas libentius dixerim, quam postmeridianas*. Est enim futurum secundum par primo positum.

id est, *Dixerim* pro *Dicam*, quomodo Plautus *Emissim* sive Emerim vel Emero, & *Emam* indifferenter usurpat. Casin. act. 2. sc. 2. *Non ego istuc verbum emissim titivilitio.* Pœnul. act. 1. sc. 2. *Cujus ego septem noctes nebulæ cyatho non emam.* In aliis porro exemplis, quæ potentiali modo Alvarus asserit, *si velim* aut *velit, si libeat, si placeat, si velles, si necesse sit, si res ferat*, aut aliud quippiam ejusmodi suppressum esse intelligitur. Virgil. *Nec si cuncta velint, breviter decurrere possim.* pro quo per concisionem sive imminutionem alius diceret: Non possim cuncta brevi oratione percurrere. Plaut. Pseud. *Homines qui gestant crimina, si meo arbitratu liceat, omnes pendeant.* pro quo dici poterat, Pendeant omnes qui gestant crimina. Idem Asin. *Nauteam bibere malim, si necessum est, quam illam osculari.* Virgil. *Hoc Ithacus velit, & magno mercentur Atridæ.* Subauditur, *Si liceat.* Sallust. *Sed confecto prælio tum vero cerneres quanta audacia fuisset in exercitu Catilinæ.* Subaudimus, Si videres, si velles. Cicero: *Voconia lex videlicet te delectabat. Imitatus esses illum ipsum Voconium.* Subauditur: *Si te lex illa delectabat.* Ita nihil attinet, ut vel *Potuisses* vel *Debuisses imitari*, interpretemur. In hoc Virgil. *Et ni mea cura resistat, Iam flammæ tulerint, inimicus ei hauserit ensis*, subaudire possumus, *Esset ut, Foret ut*, similiterque in isto Livii, *Tum vero nequicquam Capitolium servaverim, si civem meum in servitutem duci videam.* In Virgiliano illo, *Quid facerem* suppressum intelligimus *Vis ut, Censes ut*, vel, *si recte facere volebam.* In Terentiano autem: *Diceret, quid feci, quid peccavi?* Planum satis est subaudiendum esse, *Si eum objurgarem:* adeoque intempestivum est interpretari *Diceret* per *Posset dicere.* Ista quippe senex filium, si objurgatus esset, non dicere posse, sed certe dicturum fuisse sentit. Cæterum quod de *Capsim* & *Capso* dixi, in memoriam me revocat ejus, quod perperam censuit Cicero, in *Capsis* tres esse voces, quasi factum sit ex *Cape si vis*, quid ergo faciet Tullius, de *Capso, Capsis, Capsimus*, quæ Plautus habet? Si alicubi legit Cicero *Capsis*, non fuit illud simile imperativis *Dic, sis, Fac, sis, Duc sis* (nam *Cap* per apocopen pro *Cape* non dicitur) sed fuit secunda persona à *Capsim* vel *Capso*, quo prisci utebantur pro Ceperim, & Cepero, & subaudiebatur *Fac*, de quo in Gram-

mat.

mat.pag.37.monui. Cæterum *Cape sis* in Plauto legimus Asin. act.3. sc.3. *Cape hoc sis Libane.* Et Rud.act.2. sc.5. *Capt aquam hanc sis.* Et Merc.act.5.sc.2. *Cape sis puer hoc pallium.* Et Trin. act.3.sc.2. *Cape sis virtutem animo.*

LEONARDO PAPPO JURIS C. & Canonico Constantiensi

MARIANGELUS A FANO BENEDICTI S. P. D.

ETsi te veterem Grosippi nostri contubernalem & interioris notæ amicum minimè præterire potest, quæ illius de Lexicis, sive Vocabulariis, aut Thesauris linguæ latinæ, eorumque forma & usu sit sententia, minimè tamen ingratum tibi facturum me confido, si tibi perscribam, quæ in familiari sermone eadem de re non semel disserentem audivi. Ejusmodi ergo Vocabulorum Latinorum Indices tum demum numeris omnibus absolutos & quantavis prædicatione dignos fore censet, si *Magistri*, non *Ministri* tantum operam lectoribus suis navent, pariterque *Iudicium* informent & *Inventionem* adjuvent, ut nimirum cum de verbis singulis ac conjunctis exploratè judicari queat, quæ vera singulorum vis sit ac significatio, quosque illa auctores habeant, tum ut quacunque de re scripturus ea minime laboriosè reperire possit, quæ animi sensa explanent, sive numquam illa sciverit, sive lecta quidem vel audita in memoria non habeat. *Iudicium* porro tribus rebus dirigitur, Ratione, Observatione & Interpretatione. *Ratio* vel ad etymologiam vel ad syntaxin pertinet. *Etymologica ratio* postulat, ut doceatur, ad quam orationis partem quæque vox pertineat, hoc est, nomenne sit an verbum, an particularum aliqua, Præpositio puta, Adverbium, Conjunctio & Interjectio: tum quæ nominis species, adjectivumne an substantivum, & adjectivumne natura an usu. adhæc primitivane sit, seu primæ impositionis, an aliunde flexa seu derivata: præterea quæ propria ejus sit significatio, quæ Tropica seu figurata. Verè enim unica tantum

est vocabuli cujusque propria significatio, reliquæ omnes Tropum continent ob rerum inter se significatarum affectionem aliquam, quia scilicet altera alterius vel causa est, vel effectum: vel subjectum, vel adjunctum: vel totum, vel pars: vel antecedens, vel consequens, vel connexum: vel signum, vel signatum: vel conjugatum: vel consentaneum aut simile, vel dissentaneum aut oppositum, tandem simplicibus subjici debent composita, & derivata primigeniis, quod ea res magnum ad intelligendum singulorum vim ac potestatem momentum faciat. *Syntaxeos ratio* in iis, quæ Concordiæ aut Rectionis sunt, occupatur, non tamen ut Grammaticæ partes invadat, sed ut admoneat Lectorem, sicubi obscurum est, secundumne regulas constructionis, an per figuram aliquid dicatur. Verbi gratia: *Primum, adverbialiter positum per ellipsin præpositionis & nominis substantivi, pro Ad primum tempus aut locum. Primo adverbialiter positum per ellipsin præpositionis & nominis substantivi, pro In primo, A primo loco, aut tempore, aut pretio, aut numero, aut pedatu. Latere aliquem, Græca figura pro alicui. Reginus adjectivum, sicut Regius, cujus solum fœmininum in usu mansit Regina, in quo subauditur vel uxor vel filia. Patria nomen natura adjectivum, cum quo subauditur Terra, sed usu substantivum, ut Livius: Neapolis mihi materna patria est. Mille hominum, pro Mille homines per ellipsin vocis. Rem aut Negotium, sicut Plus centum annorum est, & Decem talentorum mihi reliquit.*

Observationis est ea ex melioris notæ auctoribus referre, quæ partim bene loquentium consuetudini sunt consentanea, partim honesta, & lecta atque à plebe semota, ut scilicet illa orationis vitia caveri possint, quæ Grosippus noster in Propædia sua Rhetorica *Insolentiæ* & *Adiaphoriæ* subjicit, Archaismus puta, Neoterismus, Idiotismus seu Peregrinitas & vilitas vel Plebitas, etsi notitiæ saltem causa illa quoque in Lexico observari convenit, quæ vel priscè, vel novè ac singulariter, vel peregrinè præcipuéque Græcanicè, vel denique pro plebis Romanæ consuetudine alicubi dicta inveniuntur, dum tamen vitii nota singulis appingatur, ne, quid tuto usurpet, Lector ignorare possit. Hoc autem vix præstiterit, nisi qui singulorum pænè vocabulorum loquendique generum

Indi-

Indices ex unoquoque aureæ & argenteæ ætatis scriptore confectos habet, ut nihil prorsus eum queat effugere. Aliter enim judicium Lectoris dubium semper & fluctuans relinquet. Verbi gratia si judicare velis, satisne Latinè dictum sit; *Daturum me tibi promitto cum eo, ut mox mihi reddas:* consultus linguæ latinæ thesaurus anno 1573. Lugduni editus; qui longe cæteris indicibus præstat, docebit te, *Cum eo, pro ea lege* apud Columellam & Cornelium Celsum legi: sed neque qua id ratione dictum sit, expedit, neque ullum ejus auctorem aureæ ætatis laudat. Ut ergo explorato judicare de hoc loquendi genere possis, Lexicographi partes erunt, hoc modo commentari.

Cum eo per ellipsin dicitur, pro Cum eo modo seu pacto, cum hac lege & conditione. Cic.6. ad Att. 1. Mihi non excidit illud, quod tu ad me scripsisses, si nihil aliud de hac provincia, nisi Bruti benevolentiam deportassem, mihi id satis esse. Sit sanè, quoniam ita tu vis, sed tamen cum eo (credo) quod sine peccato meo fiat. Livius lib.8. 14. Laviniis civitas data, sacraque sua reddita cum eo; ut ædes Iunonis communis Laviniis cum Populo Romano esset. Et mox: Antium nova colonia missa cum eo, ut Antiatibus permitteretur, si & ipsi adscribi Coloni vellent.

Similiter si scire certum velis, *Instar* pro Fere, Quasi Circiter probéne dictum sit, nec observatione ulla, nec ratione judicium tuum vulgata Lexica moderabuntur, quod faciet, si sic scribat Lexicographus:

Instar nomen substantivum nominativo & accusativo casu modo inventum: significat speciem, similitudinem, modum seu quantitatem. Sueton. Julio cap. 61. *Equi sui instar pro æde Veneris dedicavit*, id est, statuam, effigiem. Ulpianus leg.22. Dig. de operis novi nunciatione: *Si proponatur instar quoddam & quasi facies quædam operis*, id est, species, ut quale opus futurum sit, quodammodò appareat. Cæsar 3. bell. civil. *Animadversum est, cohortes quasdam, quod instar legionis videretur, esse post sylvam*, id est, ad numerum simile legioni. Hirtius bello Alex. *Cæsar cohortium trium instar in terram exposuerat.* Livius lib. 28. 17. *Scipio receptas Hispanias parvum instar eorum ducebat, quæ spe ac magnitudine animi conceperat.* Cicero 10. ad Attic. *Epistola, quæ voluminis instar erat.* Idem 2.

 Offic.

Offic. *Qui clientes se appellari, mortis instar putant.* Idem 5. Verrin. *Navis ita magna, ut urbis instar habere inter piraticos myoparones videretur,* id est speciem. Idem Orat. *Hac magna sunt & tamquam animi instar in corpore,* id est, similitudo. Idem 4. Tuscul. *Terra ad universi cæli complexum puncti instar obtinet.* Virg. 6. Æneid. *Qui circum strepitus comitum, quantum instar in ipso est?* id est, quanta species & magni viri indoles ac similitudo. Idem 2. Æneid. *Instar montis equum divina Palladis arte Ædificant,* ubi ellipsis est, pro *Equum entem instar montis,* sive qui est instar montis. Aut deest Præpositio *Ad,* quam teste Servio Septimius Serenus celebris poëta Lyricus expressit, ejusque exemplo Apulejus & Imperatores in Codice Justin. sæpius; ut *Ad instar montis equus* sit velut *Ad modum* seu similitudinem aut magnitudinem montis. Hinc ad exprimendum numerum promiscuè *Ad modum* & *Ad instar,* aut per ellipsin *Instar* usui esse solet. Livius: *Sex millia hostium cæsa, quinque ad modum Romanorum,* id est, quasi, fere, circiter. Idem: *Mille admodum vehicula capta. Exacto ad modum mense Februario.* Cic. 16. ad Attic. epist. 5. *Mearum epistolarum nulla est synagoge* seu collectio. *Sed habet Tiro instar septuaginta,* subaudi Epistolarum. Varro 1. rei rust. 1. *Adjecit non pauca, & de Magonis demsit instar librorum octo.* Columel. 2. cap. 5. *Acervi stercoris instar quinque modiorum disponentur.* Catul. *Murtola habet instar triginta jugera prati,* pro habet jugera prati ad instar, sive ad modum triginta jugerum. Sic habent omnes codices manu formisque descripti. Sola Plantini & Raphelengii editio stolidam & à latini sermonis ratione alienissimam Josephi Burdoscaligeri conjecturam in contextum recepit, extrita vera scriptura: qua de re videatur Scioppii Scaliger Hypobolimæus pag. 210.

Interpretationis denique est explanare auctorum loca, quæ recitantur, ut Lexicon sit commentarii vice, nec eos, qui Latinè volunt scribere, verbis Latinis barbarè uti patiatur. Verbi gratia *Fidem adhibere,* in Plauti Rudente legitur, quod Lexicographus interpretari debet, idem scilicet significare, quod uti fide, ad negotium aliquod fidem afferre in eoque cum fide versari, sicut *Adhibere diligentiam.* nam nisi sic explicaverit, faciet Lector, quod Ausonius, Manutius, multi-

que

que alii primores in literis viri fecerunt, ut dicat *Adhibere fidem*, pro Credere alicui, quod minime Latinum esse Grosippus Paradox. pag. 43. & in Propædiæ Rhetoricæ fragmento nuper edito monuit, quod enim apud Ulpianum invenitur leg. 1. Dig. de quæstion. aut mendosum, aut à Triboniano profectum videtur, sicut & *Iuramentum* vox barbara: etsi nec Ulpiani ætas ea est, quæ Latini sermonis corruptela vacet. Ita *Projicere ampullas* apud Horatium monebit Lexicographus esse idem, quod missas facere, valere jubere, abjicere, abstinere, non uti, quæ verbi *Projicere* significatio in Plauto, Cic. Catullo & Sen. observari potest. Aliter minime Latinè & ridicule de tumidi & gloriosi sermonis homine Horatii versu Lector utetur: *Projicit ampullas & sesquipedalia verba*, quemadmodum Casaubono usuvenit, cujus in Comment. Athenæi pag. 186. verba sunt: *Nunquam Comicus Græcus Tragicorum poetarum verba sesquipedalia subsannat, quin ampullas projiciat*. Ita *Salillum animæ* apud Plautum nisi quis in Lexico recte interpretatum viderit, ridiculè pro Corpore accipiet, quasi Corpus sit salinum, Anima vero sal. At enim *salillum animæ amittere* non est *Amittere corpus* (quod Ciceroni & Lucretio significat macescere seu macilentum fieri, cui contrarium *Corpus facere* apud Phædrum fabulatorem pro Pinguescere sive Habitiorem fieri) sed amittere animam seu mori. Ex quo perspicuum evadit, *Salillum animæ* dictum pro Anima quæ est Salillus, sive sal corpori datus ut ne putiscat: sicut *Præmia palmæ* Virgilio pro palma quæ est præmium, *Arbores abietis* Livio pro abietes quæ sunt arbores, *Medorum hostes* Propertio pro Hostes Medi, quorum similia Grosippus Gram. pag. 128. annotavit. Ratio porro hujus veræ interpretationis ex antiquitatis pendet notitia. Ex Græco nimirum ἅλς Latini formarunt *Salis*, quoniam nec consonantes continuabant (ut in *Plebes*, *Faces*, *Ancipes*, *Præcipes*, & similibus apparet) & adspirationis notam sibilo commutabant, ut ἕξ *sex*, ἑπτὰ *septem*, ὗς *sus* &c. A prisco ergo *Salis* derivatur *Salillus*, sicut à *Lapis Lapillus*, ab *Anguis Anguilla*. Jam ergo Prolusionum Academicarum scriptori periit sal suus, quem in illudendo Cantabro illo viri frustulo, consumserat, adeoque per hunc salem insulsus victitare potest. Neque tamen *Salil-*

lum Grosippus propterea negat à *Salino* recte deduci, qua voce Plautus etiam in Persa utitur, *qui servo salinum obsignant cum sale*, pro Salinum vas, in quo est sal, non inane. sicut Curcul. *sinus cum vino*, pro sinus in quo est vinum. Ex quo judicari potest, quam nullo judicio Plauti locum Germani editores non præter solitum nuper corruperint, cum invitis libris scriptis ediderunt: *Servo allium obsignant cum sale*; omnino autem facilem reddit interpretationem Etymologiæ ratio, de qua supra attigi, si primitiva an derivata vox sit, consideretur, quidque propriè ac per Tropum aliquem significet. Verbi gratia, *Lego* primitiva vox est, à qua derivatur *Diligo*, cujus propria significatio est, *Hinc inde lego & ab aliis discerno*, quod facit qui cum magna pomorum congeries humi jaceat, non legit seu colligit omnia, sed grandiora modo eximit, quæ auferat. Et quoniam ex multis pauci eligendi sunt, quos quis amet, hinc factum ut *Diligere* pro *Amare* usurparetur per Metonymiam Antecedentis. Atque hinc Cicero *Amare* plus esse monet, quam *Diligere*, quod in Diligendo sit Amoris principium. *Dilectus* ergo *militum* (quomodo Festus scribendum docet) propriè dicitur, per Tropum vero significat eum, qui amatur, unde & *Dilectio*, qua tamen voce nemo latinus utitur, quæ posterioribus Tacito & Symmacho est *Diligentia*, quæ vox Ciceroni, idem quoque quod electionem vel dilectum, significat. Pro Plancio. *Non est consilium in vulgo, non ratio, non discrimen, non diligentia.* Cicero *Dilectum & Discrimen* conjunctim solet dicere, ut sensu vix quicquam differre significet. *Diligens* propriè est Eligens seu Deligens, per Tropum usurpatur non modo pro *Amante*, ut dictum est, sed etiam pro *Studioso*, *Sedulo*, *Attento*, cui contrarium *Segnis*, cum Studium & Attentio sit adjunctum Electionis. Postea significat, quoque *Parcum*, id est, attentum ad rem familiarem, quæ jam est Synechdoche partis. Accuratio enim & Sedulitas quævis est Totum, cujus species est Parcimonia, id est, sedulitas in re familiari. Horum exempla ex Cicerone & aliis afferre longum sit. Hinc *Diligenter* pro Studiose & Accurate per Tropum dicitur, cum propria ejus significatio sit, cum dilecto & discrimine. Atque ita expedita erit interpretatio Ciceroniani hujus, *Diligenter latinè loqui.*

In

In Bruto: *De Tito Flaminino nihil accepi, nisi latinè diligenter ocutum*, hoc est, usum verbis lectis, solitum ex variis ejusdem lpotestatis vocabulis ea eligere, quæ honesto & nobili viro digniora viderentur, plebeia vero & sordida missa facere. Et infra ibidem: *Verba ipsa, non illa quidem elegantissimo sermone. Itaque diligenter latine loquendi laude caruit: neque tamen est admodum inquinatè locutus.* Hic diligenter loquitur, qui non loquitur inquinatè, id est, qui abstinet sordidis ac humilibus. Seneca 2. de Ira 12. *Quicquid voles scire, quale sit, tempori trade. nihil diligenter in fluctu cernitur nunquam liquidum sincerumque ex turbido venit.* Sic Varro de Lingua Lat. 5. *His magis promiscue, quam diligenter consuetudo est usa.* Ubi Diligenter & Promiscue sive Indifferenter aut Indiscriminatim videmus contrario inter se nomine opponi, ut Diligenter valeat Distinctè, non Confuse, ut aliud ab alio discernatur.

Reliquum est, ut quæ *Inventionis adjumenta* à Lexicis præstari debeant, consideremus. Alia nimirum sermoni necessaria sunt, alia dictioni. *Sermo* alius absolute ac simpliciter Hominis est, alius Hominis ingenui sive Honesti aut Nobilis, sicut *Dictio* est hominis Diserti sive Oratoris aut Poetæ. Homini ad explicanda, animi sensa verbis propriis usus est, quæ tamen nec *Obsoleta* sint, nec *nova*, nec *peregrina*. *Honesti* vero hominis oratio debet esse Diligens, aut Elegans, hoc est, in qua verborum sit Dilectus, ne plebeiis & sordidis inquinetur. Diserti hominis dictionem cultus & copia commendant, si nimirum tropis, figuris & amplificationibus ornetur, eademque res aliis atque aliis verbis subinde efferatur. Itaque sic demum Lexicographus suo functus fuerit officio, si quicquid vel sermoni, vel dictioni usus erit, scripturo suppeditet. Ejus vero rei tres modos invenit Grosippus. Unus est ipsarum rerum in certas classes descriptio, quæ suis appellationibus insigniantur, iisque tam verbis, quam nominibus: quod nemo rectius & felicius præstiterit clarissimo & humanarum rerum nostra ætate non dico cum primis, sed quod Grosippus censet, unicè docto *Iohanne Baptista Donio Florentino*, qui *Hermathenæ* suæ in viginti libros distributæ instar ac προπλάσματος Grosippo nuper misit. quod quidem opus si Summi Pontificis & Francisci Cardinalis Barberini au-

spicio

fpicio ac munificentia extremam aliquando manum recipiat, politiores literas in perpetuum ftabilitas, nullumque poft hæc à barbarie periculum fore auguror, multoque ea res Barberiniano nomini erit amplior ac gloriofior, quam quicquid eft in orbe toto Pyramidum aut quarumcumque infaniffimarum fubftructionum moles.

Alter Inventionis adjuvandæ modus eft verborum cum fingulorum tum conjunctorum Ifodynamia, five ut vulgo loquuntur æquivalentia, cum videlicet maxime notis in promptuque pofitis ea fubjiciuntur, quæ aut eandem, aut faltem finitimam fignificandi vim habent, ut eorum ufu orationem five ornare, five variare poffis. Verbi gratia, in ferie verborum à litera *M*, incipientium, ad vocem *Mutabilis*, similiterque alio loco ad nomen *Inconftans*, annotari cum alia, tum ifta poterunt, quæ auctorum lectio fuppeditaverit: *Mobilis. Volaticus. Defultorius. Ventofus. Inftabilis. Volubilis. Volucer. Vagus. Levis. Commutabilis. Varius. Multiplex. Flexibilis. Incertus. Ad omnem auram fpei mobilis atque infidus. A fe ipfe diffentiens. Inftar veli utcumque in alio ventus eft, ex inde vertitur. Pluma aut folio facilius movetur. Magna ejus eft varietas voluntatis & diffimilitudo opinionis ac judicii. Crebro nimis ftylum vertit, & frequens in decretis eius litura eft, aliudque ftans, aliud fedens fentit.* Horum verò ufum fi quis exploratius cognofcere avebit, de fingulis priorem Lexici partem, id eft, *Commentarium* confulet, ubi ipfa auctorum verba obfervata & explanata inveniet. Hæc enim pofterior pars vicem *Promptuarii* feu penuariæ cellæ præftat, unde quis adornandi vel variandi ufum neceffaria queat depromere. Extant quidem Manutii Elegantiæ, Hadriani Cardinalis, Antonii Schori, Oberti Gifanii, multorumque aliorum phrafiologiæ, quæ tamen plus fere Judicio, quam Inventioni fubferviunt, nec nifi minimam eorum, quæ afferri ex auctoribus poterant, partem repræfentant. Neceffe autem habet, qui hac provincia rectè defungi volet, ea quæ in auctoribus minime vulgariter dicta offenderit, in omnem partem verfare, quibufque ea modis variari poffint, periculum facere, ut fub pluribus capitibus eorum inveniendi facultas fcripturo fuppetat. Verbi gratia. In Cicerone lego: *Tantate meritas, ut non procul abhorreat*

horreat ab insania. Considerans verborum vim, invenio sententiam eorum esse, *Temeritas similis,* aut *non dissimilis insania.* quomodo & Catullus de Suffeno: *Tantum abhorret ac mutat,* pro tam est sui ipsius dissimilis. In Promtuario ergo scribo: *Similis. Non procul abhorret ab insania.* Item *Dissimilis. Non procul abhorret ab insania.* Pari modo legens in Cicerone: *Hac etsi ficta; tamen non absunt à consuetudine somniorum.* expensa sermonis elegantia comperio vulgari modo dici posse: *Non est novum, aut inusitatum talia somniari,* aut *Solent talia somniari.* Itaque in Promptuario verbis *Solet, Novum, Inusitatum,* adscribo genus hoc loquendi: *Hac non absunt à consuetudine somniorum.* Ad verbum quoque *Soleo,* Plautinum illud & Ciceronianum appingo: *Consuetudine aliquid facere.* Hoc quippe est *Solere facere.* Ita cum in Seneca lego: *Obsessa setis cervix,* interpretor significari *Pilosum* vel *Hirsutum,* adeoque sub iisdem verbis in Promptuarium refero illud Senecæ, in quo etiam legens ista: *Aliud ex alio placet vexatque nos. petita relinquimus, relicta repetimus: alterna inter cupiditatem nostram & pœnitentiam vices sunt.* intelligo vulgari modo dici potuisse: *Modo hoc, modo illud placet. Modo cupimus, modo nos pœnitet. Interdum hoc, interdum illud. Alias hoc, alias illud.* Ut ergo hujus generis elegantia lector orationem illustrare aut variare possit, sub diversis Promptuarii capitibus ac velut Inventionis locis ea illi repræsento.

Postremus adjuvandæ Inventionis modus est *Appositio,* cum adjunctorum, (cujus generis sunt adjectiva nomina) tum adverbiorum; quorum utroque orationem amplificari, plenioremque & velut succosiorem reddi ex Rhetoricis satis notum est, tamquam si dicas, *Homo omnium animalium divinissimus, Ille belli fulmen & Carthaginis horror Scipio, Æneia nutrix Cajeta, Amicus firmus & fidelis. Amare aliquem plurimum, maximè, mirificè, præcipuè, valdè, miserè, perditè, efflictim. Cupere aliquid ardenter, summe, valde, vehementer, misere, nimis, impense, haud modice.* Etsi autem ista Apposita Inventioni subserviunt, rectius tamen in Commentario suis vel verbis, vel nominibus suppinguntur, velut in Nizoliano Ciceronis indice factum video.

Atque ista sunt, quæ Lexicographum facere oportere

Grosippus censet, si omnes officii numeros implere, meritoque suo puncta doctorum auferre velit. *Ambrosius* Comitis de Calepio vel *Calepini* in agro Bergomati filius, familiæ Augustinianæ monachus in suo Lexico, quod ætas illa nondum satis literis exculta ferebat, præstitit, adeoque venia, quam laude ulla est dignior. Etsi autem homini literato Grosippus erubescendum ducit, Calepiniani Indicis mentionem facere (quo nomine non nemo de Romanis literatoribus ei succensere fertur) longe tamen ille abest, ut tam inclementer Calepino dicat, quam ab eruditissimo homine *Francisco Florido* factum est, cujus in Apologia pro Poetis latinis verba sunt: *Quam laudari Nicolaus Perottus, tam reprehendi jure optimo potest Ambrosius Calepinus monachus cum suo illo insulso fatidoque Dictionario, quem ex Perotti sudoribus servato literarum ordine ita disposuit, ut à se ne gry quidem in eo protulerit, ut optime illis consuli posse nemo ambigat, si fax illa publico edicto supprimatur: quamvis Perotti auctoritatem auxerit potius, quam imminuerit. Illius enim nomini multa in reddenda verborum ratione ab eruditis deferuntur, cum Calepino vix credant, quod veterum auctorum exemplis comprobarit: ac ille denique honoris, hic ludibrii causa in doctorum cœtibus nominari soleat.* At enim Calepinus hodie in omnium versatur manibus, magno doctissimorum hominum certamine auctior & melior, cum eruditi ac diserti illius Perotti *Cornucopia*, in vicum vendentem thus & odores deferri, ibique piper amicire & tunicas scombris præbere soleat, non ob aliam sane causam, nisi quod minore multo negotio, quæ quisque velit, in Calepino invenire potest. Veruntamen quod plurima in eo desiderabantur, animus fuit additus *Roberto Stephano Parisiensi* typographo, ut decem diversarum nationum hominibus, quos tamquam Græcè ac Latinè intelligentes domi suæ alebat, verba omnia loquendique genera ex Latinis auctoribus excerpendi provinciam delegaret: unde natus *Thesaurus* ejus tribus voluminibus distinctus, quem postea *Cælius Curio* Fori Romani, *Theodosius Trebellius* Promtuarii nomine inscriptum Basileæ edidere, nulla *Stephani* mentione. Bibliopola tandem Lugdunensis magna eorum accessione, quæ Turnebi, Lambini, aliorumque philologorum libri suppeditarant,

tarant, auctiorem & emendatiorem Lugduni produxit anno 1573. quem in compendium post anno 1613. redegit *Ludovicus Lucius*, & *Thesaurum* sive *Ærarium linguæ latinæ* inscripsit. In istis tamen omnibus plurima sunt, quæ merito cum inscitiæ, tum supinæ cujusdam oscitantiæ ac negligentiæ accuses. Primum enim nihil dici potuit stolidius & imperitius, quam quod in judicio de Latinis scriptoribus *inter inelegantes & imperfectos* Plautum, Terentium & Lucretium recensent, *inter perfectos* autem *& elegantissimos* Varronem & Sallustium, *inter postremos denique & deficientes* Valerium Maximum, Senecam & Curtium, velut Apuleii æquales. Deinde Etymologiæ ratione sæpenumero lectoris fallunt judicium, cum Adjectiva nomina habeant pro Substantivis, Adverbiisque accenseant, quæ sunt Nomina, ut mittam quod primitivis derivata non attexunt, nec simplicibus composita, in quo tamen maximum est momentum ad vim singulorum rectius intelligendam. Itaque errorem istum corrigere conatus est in suo *Eruditionis Scholasticæ Thesauro Basilius Faber*, etsi non semel eum ratio in eo fugit, ut quæ ex quibus derivata essent, minime perspiceret: quod genus est *Demo* & *Sumo*, quæ pro primitivis habet, cum sint profecta ab *Emo*, quod monente Festo priscis significabat *Accipio*. Adhæc magnam Observatio istorum mendam continet, cum & nonnulla afferant, quæ minimè Latina sunt, nec in ullo satis idoneo scriptore extant, & plurima rursus vocabula reticeant, quæ suos tamen auctores habent, cujus rei specimen in *Roberti Constantini supplemento linguæ latinæ* Lugduni, & in *Basil i Zanchii Epitome* Basileæ edita videre licet. quod minus difficulter credet, qui jam inde ab anno 1573. aliquos auctores veteres eo tempore ignoratos, alios infinitis partibus auctiores & emendatiores ex variis Bibliothecis erutos fuisse sciat, tamquam Phœdri fabulas, Hygini mythica & astronomica, Quintiliani patris Declamationes, Senecæ rhetoris oratoria, Servium Petri Danielis, Varronem Scioppii, Festum Scaligeri & Fulvii Ursini, Nonium Merceri, auctores finium regundorum Rigaltii, Inscriptiones Gruteri, Glossaria Philoxeni, Placidi, Isidori & aliorum. Sed generum loquendi sive phrasium, quæ in Plauto Terentio, Lucretio, Cicerone, Cæsare, Nepote, Livio, aliisque

aureæ,

aureæ & argenteæ ætatis ſcriptoribus extant, multo maximam partem auctores illi intactam reliquerunt, eoque fit ut nemo jam tuto de Latinitate judicare poſſit: cum merito verendum ſit, ne quod iſti Theſauri non exhibent, diligens lector alicubi apud probæ auctores obſervare potuerit. Accedit, quod mendoſiſſimis Auctorum editionibus uſi cum ipſi ſe obſervatores, tum lectores ſuos ſæpiſſime turpiter fruſtrantur. Exemplo ſit, quod voce *Capularis*, Plauti ex Milite verſum hunc recitant. *Tam capulari ſtamine tibi diu videor vivere*. Et ſane ſic in Aldi Manutii editione legitur, qua tamen nihil dici poteſt mendoſius & portentoſis erroribus inquinatius. Et Itali noſtri cum Aldi Plautum legerunt, ſibi plaudunt ac tantum non beati videntur, nec exemplatia illa inſpicere dignum ducunt, quæ vetuſtiſſimorum codicum fide Tranſalpini homines accuratiſſime emendarunt, quod ipſum non minore ῥᾳθυμίᾳ ϗ ἀφιλοκαλίᾳ in cæteris faciunt auctoribus, prorſus ut ſi frugibus inventis malint glande victitare. Sed ad verſum illum redeo, quem ex emendatioribus membranis ita viri docti nobis exhibent:

> *Quid ais tu? itane tibi ego videor oppido Achrunticus?*
> *Tam capularis? tamne diu tibi videor vivere?*

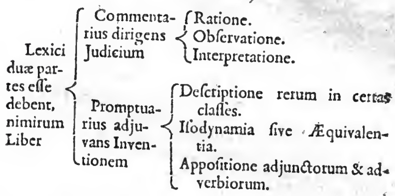
Ad extremum tanta paſſim cum imperitia in locis auctorum intepretandis verſantur, ut doctis quidem uberem riſus materiam præbeant, minus vero doctis errorem objiciant, ut verbis Latinis barbare utantur, cujus quidem rei ſpecimina nonnulla paulo ſuperius exhibui, quorum ſimilia, ſi opus ſit, multò plurima afferri queant.

Quod deinde ad Inventionem attinet, aut nulli, aut non magno ſaltem ſunt uſui. Epitheta quidem aliqua ſive adjectiva nomina ſubſtantivis appingunt, cæterum non niſi ea vocabula, quæ jam nota habeas, quantocunque quærendi & volandi labore invenire poſſis.

Habes Groſippi noſtri de Lexici latini virtutibus ac vitiis ſententiam, cujus tria illa *Promptuaria* volumina, quantum ei qui quacumque de re Latine velit ſcribere, adjumenti præſtent, experiundo didiciſſe te ſcio. Ut autem, quanta idem cum ἀκριβείᾳ in linguæ latinæ Commentario verſetur, exiſtimare

ſtimare poſſis, hoc tibi ſpecimen mitto, diſſertationem ſcilicet de Natura & Uſu vocabuli *Quod*, cujus ego occaſionem illi præbueram. Tu, vir optime & doctiſſime, meum hoc te demerendi ſtudium boni ut conſulas rogo. Vale ac Merono plurimam verbis meis ſalutem dicito.

SYNOPSIS.

Satiſne Latine dicatur, Scio quod ſis doctus, *vel* Credo quod, *vel* Dico quod: *& quæ dicti ſit ratio.*

PLerique omnes, qui haud vulgariter didiciſſe literas cum ſibi, tum cæteris videntur, hoc loquendi genus velut minime Latine explodunt, ejuſque loco *Scio*, *Credo*, *Dico te eſſe doctum*, uſurpandum eſſe contendunt: præcipuè vero magiſter meus Franciſcus Sanctius in Minerva ei ſe generi infeſtum præbuit, utque barbarum eſſe & locupletibus linguæ latinæ auctoribus ignotum fuiſſe vinceret, ſummis viribus annifus eſt. Ratione eam ad rem hac utitur, *Quod* apud Latinos ſemper eſſe nomen Relativum, in quo ſubſtantivum, ad quod refertur, ſubaudiri neceſſe ſit. Relationem eſſe in iſto Ciceronis: *Quod epiſtolam conſciſſam doles, noli laborare*. Ordinem enim & ſenſum eſſe: Noli laborare circa id quod, vel ex eo quod, vel propter idquod. Eandem eſſe rationem in his Terentii verbis Hec. act.2.ſc 3.

Nam

Nam quod me accusat nunc vir, sum extra noxiam. Ubi Relationem esse ad nomen, quod subauditur, hoc modo Donatus agnoscit: *Deest* In eo, *ut sit: In eo quod me accusat nunc vir, sum extra noxiam. An deest* Quod, *ut sit Propter quod.* Mallem dixisset *Ad* subaudiri, quod Græcis est κατὰ, ut dicimus, *Quid me accusas, Si quid te offendo, Nihil te moror, Ne me aliquid tibi succensere suspiceris, Si mihi imposuisses aliquid, animo iniquo ferrem.* In quibus omnibus *Ad*, per ellipsin suppressum esse in Grammaticis demonstravi, ubi & Ulpiani Jurisc. verba regulari syntaxi congruentia retuli: *Si ea res cursum fluminis ad aliquid immutavit.* Itaque facile hoc Sanctio concedo, *Quod* semper nomen relativum esse: simul tamen in illis quoque quæ ab eo damnatur loquendi generibus, Relationem esse, & præpositionem *Ad* subaudiri contendo. Operæ vero pretium facturus videor, si prius ipsum loquendi modum à melioris notæ auctorum consuetudine nequaquam abhorrere ipsorum verbis in medium allatis doceam, tum syntaxeos rationem, quam illi secuti fuere, subtilius indagem.

Plaut. Asin. act. 1. sc. 1. *Equidem scio jam, filius quod meus amet istanc meretricem è proximo Philenium.*

Idem Aul. act. 2. sc. 1. *Scio quod dictura es, hanc esse pauperem.* Ita est in optimæ notæ membranis.

Idem Pœn. act. 3. sc. 1. *Scitis rem, narravi vobis, quod vestra opera mihi opus siet.*

Ennius: *Utinam mortem oppetam prius, quàm eveniat, quod in pauperie mea senex graviter gemam.*

Cic. 7. famil. epist. 28. *Memini quod mihi desipere videbare, quod cum istis potius viveres, quam nobiscum.*

Idem 10. ad Attic. epist. 4. *Iurabat ad summam, quod nullo negotio faceret amicissimum mihi Cæsarem. Affirmabat, cum scripsisset, quod me cuperet ad urbem venire, illum quidem gratias agere maximas, & non modo probare, sed etiam gaudere.*

Idem offic. 1. *Illud animadverto, quod qui proprio nomine perduellis esset, is hostis vocaretur.*

Idem lib. 1. in Verr. *Is mihi etiam queritur, quod à nobis novem solis diebus prima actio judicii sui transacta sit.*

Idem

Idem alibi: *Bene facis, quod me adjuvas.*

Cato apud Plinium 29. cap. 1. *De Græcis istis dicam, quod bonum sit eorum literas inspicere, non perdiscere.*

Varro 1. rei rust. 7. *Cato dicit, quod primus ager sit, ubi vinea possint esse bono vino & multo: secundus, ubi hortus irriguus.* Et cap. 2. *Verum est quod jubet ranam coquere in aqua.*

Idem 2. rei rust. 4. *Corpus matris à sacerdotibus, quod in salsura fuerit, demonstratur. Alii scripserunt, quod è Sicilia Hercules persecutus sit in Italiam nobilem taurum, qui diceretur Italus.*

Ibidem cap. 10. *Quod ad fœturam humanam pertinet pastorum, facile est quod habeant conservam in villa.*

Vitruv. initio lib. 10. *Utinam dii fecissent, quod ea lex etiam populo Romano esset constituta.*

Livius lib. 45. *Quam feliciter remp. administraverim, & quod duo fulmina per hos dies domum meam perculerint, non ignorare vos Quirites arbitror.*

Asconius in Verrin. 2. *Moris veterum fuit, quod Prætor soleret pronunciare, Dixerunt.*

Seneca rhetor. 2. Controv. 5. *Apparet quod utique non oportuit, si ne licuit quidem.*

Fuscus Arellius Horatii æqualis apud Senec. 1. Controvers. 2. *Probabo, quod non sit pudica.*

Hyginus Augusti libertus in Astronom. 217. *Nonnulli dicunt, quod hæc prima fuit Herculis concertatio.* Et 221. *De ceto dicitur, quod à Neptuno sit missus, ut Andromedam interficeret.*

Ovid. 5. Trist. 1. *Delicias si quis lascivaque carmina quærit, Præmoneo nunquam scripta quod ista legat.*

Quo loco præterire non possum acutissimam Tusci Lucumenis conjecturam, legendum scilicet, Præmoneo ne unquam scripta cotista legat. *Ab Ovidio scilicet didicerunt hodierni Hetrusci* Cotesto, *quod significat* Iste.

Idem in epistola Sapphus in Vaticano codice:

Huc ades inque sinus formose relabere nostros,
Non quod ames oro, sed quod amare sinas.

Jam ut syntaxeos ratio fiat perspicua, illud præcipue animadver-

madvertendum videtur, in plerisque locorum istorum *Ut*, pro *Quod*, nullo fere sensus discrimine usurpari potuisse, velut ex iis, quæ subjiciam cognosci poterit.

Plaut. Amphit. act.2. sc.2. *Quis nisi vos narravit mihi, illic ut fuerit prælium? Audivi ut Pterelam regem tute occideris.*

Ibidem Prologo: *Mos ille numquam meo fuit patri, ut exprobaret quod bonis faceret boni.*

Sic Mænec. act.4.sc.1. *An mers est ita hic, peregrino ut narrent fabulas?*

Idem Bachid. act.2. sc.2. *Scis tu ut confringi vas cita Samium solet.*

Idem Mostell. act. sc.1. *Non verum loquere, ut quis absens absentem comesse possit.*

Idem Merc. act.2. sc.1. *Mihi illud videri mirum, ut capra uxoris dotem ambadederit.*

Idem Pæn. act. 5. sc. 2. *Si ita est, ut tu sis Iacchonis filius.*

Idem Amp. act.1. sc.1. *Factum est, ut ego illud vini ebiberim.*

Idem Trin. act.2 sc.2. *Factum est ut istud perierit.*

Cicer. 9. Attic. epist. 11. *De Domitio ita opinor esse, ut in Cosano sit & consilium ejus ignoretur.*

Idem 14. Attic. epist.14. *Accedit, ut ne ipsum quidem Clodium meum insigne odium fuerit unquam*, quomodo sæpe Lucretius.

Idem pro Sex. Roscio. *Non est verisimile ut Chrysogonus horum literas adamarit.*

Varro 1. rei rust. 2. *Verum dicit ut ille hoc scripserit.*

Hygin. Astron. 195. *De Cassiopeia plures dixerunt, ut gloriata sit se forma Nereidas superare.* Et 229. *De Phaetonte plures scripserunt, ut patris curru vectus terras incenderit.*

Quinctilian. declam. 254 *Satis est ut nihil finxerit.*

Terent Hec. act.3. sc.4. *Vovit si salvus domum rediisset, ut me ambulando rumperet.*

Livius lib.22. num.53. *Ex animi sententia juro, ut ego rempub. non deseram.*

Ita discimus, eandem prorsus verborum esse sententiam, sive quis dicat, *Narravit, Audivi, Scripsit, verum est; ibi*

fuisse

fuisse prælium, ut fuerit ibi prælium: quòd fuit ibi prælium. Similiter *Facile est ut hoc fiat, quod hoc fiat, & hoc fieri. Voluit quod sacra faceret, ut sacra faceret, & sacra se facturum. Mos est hominum, quod obliviscantur beneficia, ut obliviscantur beneficia, & oblivisci beneficia. Satis est quod nihil finxerit, ut nihil finxerit, & nihil finxisse. Iuravit quod faceret, ut faceret, & se facturum.* Hoc ita stabilito proximum est; ut particula *Ut*, modum seu similitudinem cogitemus significari, ipsamque Relativam esse, qui particula *Sic*, vel *Ita* sive expressa, sive per ellipsin suppressa respondeat. Quod quidem ita καθολικὸν ac perpetuum est, ut etiam tum locum habeat, quando vel causam finalem, vel tempus, vel votum, vel abominationem vel hypothesin per particulam *Ut* exprimimus: quam rem quoniam vel summi in literis viri non nisi per caliginem intelligere se declarant, minime operam lusero, si distinctius singularum particulæ significationum exempla recitem, & nusquam non similitudinem una significari doceam. Sic enim de eo, quod fuerat nobis propositum, exploratius constitui poterit.

Causa ergo finalis aut Finis per *Ut* significatur in hoc Terentii Andr. act. 4. sc. 2. *Orare jussit hera, si se ames, jam ut ad se venias*, pro ea causa orare ut venias. Sic quippe Plautus Stich. act. 2. sc. 3. *Nimis vellem hæ fores herum fugissent, ea causa ut haberent malum*, pro ea de causa, qua de causa haberent malum, sive *Qui*, id est, qua re haberent malum. Terent. Eun. act. 3. sc. 3. *Ubi veni, causam ut ibi manerem reperit*. Similitudinem verò hi significari & ad particulam *Sic* vel *Ita* suppressam fieri relationem, hinc perspici potest.

- Plaut. Stich. act. 1. sc. 2. *Amici mihi ita auctores sunt, ut vos hinc abducam.*
- Ibid. act. 4. sc. 2. *Deliberavi cum amicis; ita mihi auctores fuere, ut me jugularem fame.*
- Idem Capt. act. 4. sc. 2. *Ita dico, magnus ut sit ignis. Quin ita faciam, ut te cupias facere sumtum.*
- Idem Bacch. act. 1. sc. 2. *Hæc ita me orat, ut aliquem hominem sibi reperiam, qui sibi caveat.* Et act. 2. sc. 2. *Veniat miles ita ne mihi sit mora*, pro Ita ut ne sit.

Idem Milit. act. 1. sc. 2. *Eum ita faciemus, ut quod vidit, non viderit.*

Terent. Heaut. act. 4. sc. 1. *Nunc ita tempus est, ut cupiam filiam.*

Idem Adel. act. 3. sc. 2. *Qui in sui gremio positurum puerum dicebat: patres*

Ita obsecraturum, ut liceret sibi hanc uxorem ducere. Ita in Basilicano ac plerisque aliis codicibus legi Faernus testatur, qui non animadvertit Patris *(quod in Bembi & Vaticano codice invenerat) esse priscum accusativum. Æschinus porrò duos habebat patres, quos oraturus erat, Micionem & Demeam.*

Cicer. 2. Tuscul. *Non sum ita hebes, ut ista dicam.*

Idem 13. famil. epist. 70. *Quia non est obscura tua in me benevolentia, sic fit, ut multi per me tibi velint commendari.*

Idem 5. Attic. epist. 11. *Nihil à me fieri ita videbunt, ut sibi sit delinquendi locus.*

Idem .... *Plane ita faciunt, ut me unince diligant.*

Propert. lib. 2. eleg. 13. *Iussit & Ascraum sic habitare nemus, Non ut Pieria quercus mea verba sequantur, Sed magis ut nostro stupefiat Cynthia versu.*

Tempus significat eadem particula, quando idem quod *Postquam* valere vulgo dicitur, ut in hoc Ciceronis: *Is ut me salutavit, statim profectus est.* Verum & hic similitudinem adsignificari, & *Sic* vel *Ita* subaudiri, non est dubium.

Cicero .... *Ille ut erat lena amictus, ita venit in concionem.*

Lucret. 3. *Tu quidem, ut es leto sopitus, sic eris ævi, Quod superest cunctis privatus doloribus ægris.*

Liv. 21. *Saguntini ut à prælis quietem habuerant per aliquot dies, ita non nocte, non die umquam cessaverant ab opere.*

Voti significationem habet *Ut*, quando pro *Utinam* usurpatur, ut in hoc Terentii Adel. *Ut te Syre magnus perdat Iupiter.* Sed nemo nisi indoctissimus dubitaverit, quin subaudiatur, *Ita oro* vel *precor:* nam pro *Ut*, sæpe *Qui* positum legimus, qui est ablativus, in quo subauditur *Modo*, quasi esset Hoc modo precor, quomodo Jupiter te perdat, id est, ita te perdat, ut ego precor.

Terent.

Terent. Andr. act. 2. sc. 1. *Fac qui detur tibi: ego id agam, mihi qui ne detur.*

Idem Phorm. act. 1. sc. 2. *Quidam Phormio, qui illum Dii omnes perduint.*

Plaut. Rud. act. 4. sc. 4. *Qui te Dii omnes perdant, qui me hodie oculis vidisti tuis.*

Idem Trin. act. 4. sc. 2. *Hem istic erit, qui istum Dii perdant.*

Ennius Telepho: *Qui illum Dii deæque magno mactâssint malo.*

Hoc autem loco observationem meretur, pro *Qui*, vel *Ut*, etiam *Quod* rectè usurpari, ut integrior oratio sit: Ita Deum precor ut te perdat, qui tibi det malum, quod tibi malum duit. Cujus syntaxeos rationem mox videbimus: interea de usu hinc constabit.

Plaut. Pseud. act. 4. sc. 7. *Strenui damno mihi, improbi usui sunt. S I. malum quod tibi Dii dabunt, qui sic scelestus es.*

Idem Mostell. act. 3. sc. 1. *Malum quod isti dii deæque omnes duint, Ita mea consilia pervertit penissime.*

Jam Abominationem particula *Ut*, exprimi vulgo censent, cum eam post verba timoris negandi vim habere contendunt. Terent. Andr. *Metuo ut substet hospes.* Id enim valere ajunt, Puto hospitem non substiturum, idque abominor & evenire nolim: sicut eadem fabula act. 2. sc. 2. *Tu Pamphile times, ne ducas; tu autem Charine: ut ducas uxorem.* Verum satis jam planum fecit Sanctius, *Ut* nihil aliud, quam similitudinem hic significare, quodque de negatione dicunt, perspicuè falsum esse: nam pro *Ut* nullo sensus discrimine *Quomodo*, vel *Quemadmodum* dicere licet, & cum negare volumus, negandi particulam exprimimus. Verbi gratia,

Cicer. 10. famil. epist. 10. *Timeo quemadmodum hæc explicari possint.*

Idem pro Milone: *Esset verò timendum, quonam modo id ferret civitas.*

Lib. 4. ad Heren. *Tametsi vereor, quomodo accepturi sitis.*

Idem pro Marcel. *Vereor, ut hoc intelligi non possit.*

Idem Tusc. 2. *Veremur, ut hoc natura non patiatur.*

Cæsar bell. Gall. lib. 5. *Labienus veritus si ex hibernis fu-*

ga similem profectionem fecisset, ut hostium impetum sustinere non posset.

Quintilian. lib. 8. cap. 3. *Vocabulum Oppido, quo sunt usi paulum tempore nostro superiores, vereor ut non jam ferat quisquam.*

Hora. 1. Sat. 3. *Nam ut ferula cadas meritum majora subire verbera non vereor.*

Verum quidem est, plerumque *Vereor ne non possit*, vel *Vereor ut possit*, pro *Vereor ut non possit*, in auctoribus inveniri: cujus simile quiddam in aliis quoque generibus usuvenit. Verbi gratia: Eodem sensu dicitur: *Cave ut credas, cave credas, cave ne credas*, & *cave credere. Vetas me flere, vetas ut fleam, vetas ne fleam.* qua de re alias videro, nunc satis sit monuisse, *Ut* in istis modum significare sive affirmare eam; sive negare statuamus, quod ipsum non minus fit, ubi *Ut* cum aliis verbis jungitur, aut junctum intelligitur. Tanquam

Plaut. Epid. act. 1. sc. 1. *Id modo videndum est, ut materies uppetat scutariis, si in singulis stipendiis is ad hostes exuvias dabit.*

Cic. 7. Attic. epist. 14. *De mulieribus vide ut satis honestum nobis sit, eas Romæ esse, cum cæteræ ulla dignitate discesserint.*

Idem 14. fam. epist. 14. *Si fœminæ vestri similes Romæ non sunt, videndum est, ut honestè vos esse possitis.* Ita omnes libri, quibus invitis *Verendum* reponere stultitia est.

Ibid. epist. 18. *Videte ne non liceat exire cum velitis.*

Idem de Fato: *Vide ne non eadem illorum causa sit & Stoicorum.*

Varro lib. 9. de ling. lat. *Non tam hanc partem ab illa dividendum, quam illud videndum, ut satis sit verecundi etiam illam in eandem arenam vocare pugnatum.*

Idem 2. rei rust. 4. in fine: *Cum circumspiceret Atticus, ne quid præterisset, Hoc silentium, inquit, vocat alium ad partem.*

Senec. epist. 98. *Calamitosus est animus futuri anxius, qui solicitus est, ut ea, quibus delectatur, ad extremum usque permaneant.*

Plaut.

Plaut. Captiv. act. 1. sc. 2. *Ad alios captivos meos visam, ne hac nocte quippiam turbaverint.*

Idem Persa act. 1. sc. 2. *Visam hesternas reliquias, quieverintne recte, num infuerit febris, opertæne fuerint, nequis obreptaverit.*

In horum locorum aliis satis planum est, *Vt* significare *Quemadmodum*, in aliis una cum *Ne* subauditur, etsi *Ne* pro *Num* quoque accipi videtur posse. Sed ut ad Abominationis significationem redeam, eam non minus per *Quod*, quam per *Vt* exprimi posse, hic Plauti versus nos docet Asin. act. 2. sc. 1. *Quid illuc, quod exanimatus currit huc Leonidas? metuo quod illic obscænavit mea fallacia*, id est, metuo ne ille fallaciæ, quam paro, malum omen attulerit, sicut idem Milit. act. 2. sc. 6. *Nunc pol metuo ego, ne quid infuscaverit.*

Tandem Hypothesin vel conditionem *Vt*, significat cum per *Etsi*, *Quamvis* vulgo explicatur, velut in hoc Ovidii: *Vt desint vires tamen est laudanda voluntas.* Et in isto Cic. *Vt summa haberem cætera, temporis certe vix satis habui. Hæc, ut ego absim, nihilominus confici possunt.* In his porro concisa est oratio, cum subaudiatur, *Fac ita*, vel *Da*, vel *Pone*, vel *Ita res esto*, ut Terent. Heaut. act. 5. sc. 2. *Itane tandem est, ut pater omnem animum patris ejecerit?* Et Massurius Sabinus apud Agellium lib. 4. cap. 20. *Cur ita est, ut tu sis quam equus curatior?* Non minus autem per *Quod* Hypothesin significari, multis auctorum locis demonstrari potest, quorum nonnulla hic placet subjicere, sic enim id quod recepimus, multo minore negotio lectori probabimus.

Plaut. Asin. act. 4 sc. 1.

Alienum hominem intromittat neminem
Quod illa aut amicum aut patronum nominet,
Aut quod illa amica sua amatorem prædicet.
Fores occlusæ omnibus sient, nisi tibi.
Quod illa dicat peregrè allatam epistolam,
Ne epistola quidem ulla uspiam sit in ædibus.

Idem Aulul. act. 1. sc. 2.

Cave quemquam alienum in ædes intromiseris.
Quod Quispiam ignem quærat, extingui volo.

Idem Milit. act. 2. sc. 2.

Quemque à milite hoc videritis hominem in nostris tegulis
Extra unum Palæstrionem, hunc deturbatote in viam.
Quod ille gallinam aut columbam se sectari, aut simiam
Dicat, disperistis, ni usque ad mortem male multassitis.

Terentius Eunuc. act. 4. sc. 7.
Sane quod tibi nunc vir videatur esse, hic nebulo magnus est.

Ibid. act. 5. sc. 9.
Si in platea hac te offendero post umquam, quod dicas mihi,
Alium quærebam, iter hac habui: periisti.

Cic. in Pison. *Nam quod iste vobis tantummodo impudens & audax videatur, nihil scitote esse luxuriosius.*

Idem 11. Attic. epist. 9. *Literas Quinti fratris ad te remisi, quas si putabis illi ipsi utile esse reddi, reddes: nihil me lædent. Nam quod obsignatæ sunt, habet, opinor, ejus signum Pomponia.*

Idem 2. Attic. 6. *Quod tibi superioribus literis promiseram, fore ut opus exstaret hujus peregrinationis: nihil jam magnopere confirmo.*

Idem 3. Attic. 13. *Quod ad te scripseram, me in Epiro futurum: posteaquam extenuari spem nostram vidi, mutavi consilium.*

Propert. lib. 3. eleg. 1. *Quod non Tænariis domus est mihi fulta columnis; At Musæ comites, at carmina cara legenti.* Pro quo Lucretius & Virgilius dixerunt: *Si non, at*, pro *Etsi non, tamen.*

Ovid. *Illa quod est virgo, quod tela Cupidinis odit, Multa dedit multis vulnera, multa dabit.*

Idem epist. Helenæ: *Quod bene te jactes, & fortia facta loquaris: A verbis facies dissidet illa tuis.*

Auctor liberi carminis: *Quod sim ligneus, ut vides, Priapus, Prendam te tamen & tenebo prensam.*

Ex istis discimus, *Ut* & *Quod* sæpissime eandem significandi vim habere, quemadmodum in istis quoque usuvenit, quæ multo videbuntur insolentiora.

Plaut. Milit. act. 2. sc. 2. *Ferit femur ita vehementer, quod tactui ægre suppetit.*

Idem Merc. Act. 3. sc. 1. *Magis est quod rideas, quam ut lamentere.*

Idem Curc. act. 2. sc. 3. *Facite ventum ut gaudeam.*

Terent. Phorm. act. 5. sc. 2. *Vin' facere quod ego gaudeam, quodque viro tuo oculi doleant.*

Cic. 7. famil. epist. 10. *Est quod gaudeas te in ista loca venisse.*

Valer. Maxim. lib. 4. cap. 7. num. 3. *Adeo blando uteris imperio, quod is supplicium honori praetulerit.*

Cælius ad Cicer. 8. famil. epist. 3. *Hoc usque eò suave est, quod tota vita risus nobis deesse non poterit.*

Nunc ut ratio Syntaxeos, quam investigamus, expediri possit, in primis animadvertendum venit, *Ut* particulam similitudinis significandæ vim habere, adeoque ad antecedens *Ita*, vel *Sic*, vel *Ad eum modum*, *Ad id exemplum*, vel ad *Eo modo*, *Eo pacto*, tamquam ad correlatum suum (ut Logici loquuntur) referri, sive aliquod correlatum sit expressum, sive per ellipsin suppressum. Expressi exemplum est in hoc Catonis de re rust. cap. 78. *Ad eundem modum facito, ut placentam sine melle*, pro quo figuratè dixisset: *Facito ut placentam.* Et in hoc Plaut. Mercat. act. 2. sc. 1. *Non ita amo, ut sani solent homines; sed eodem pacto, ut insani solent. Amavi hercle equidem ego olim in adolescentia: Verum ad hoc exemplum numquam, ut nunc insanio.* Ubi *Eodem pacto*, & *Ad hoc exemplum* per figuram omitti poterant. Et in hoc ejusdem Bacch. act. 5. sc. 2. *Scin' quo pacto me ad te introducas? B. me eum ut sis*, pro Eo pacto ut mecum sis, sive Ita ut mecum sis. Et Capt. act. 4. sc. 1. *Eodem pacto, ut Comici servi solent, conjiciam in collum pallium.* Et Rudent. act. 4. sc. 7. *Nullus erat illo pacto, ut illi jusserant.* Suppressi correlati exempla passim sunt obvia, quorum non pauca supra recitavimus, velut Plauti: *Factum est ut istud perierit. Narravit mihi, ut illic fuerit prælium. Audivi ut regem occideris.* Ejusdem est hoc Pers. act. 1. sc. 1. *Facere amicum tibi me potes sempiternum. S. quemadmodum? T. ut mihi des nummos sexcentos mutuos.* Subaudimus, *Ad hunc modum*, quod est *Ita*. Et Trinum. act. 3. sc. 1. *Quomodo tu istuc dixisti Lesbonicum suam sororem despondisse? hoc modo?* Unde intelligimus, si dictum fuisset: *Dixisti ut Lesbonicus sororem*

rorem despondèrit : subaudiendum *Hoc modo* quasi esset : *Ita dixisti , ut desponderit.*

His ita suppositis ac præmunitis in mentem nobis veniat , pro *Quis modus* Latine dici solere, *Quid modi*, ut Asin. act. 5. sc. 2. *Quid modi pater amplexandi facies?* Et ibid. act. 1. sc. 3. *Qui modus dandi? Quid modi est amandi?* pro quo Merc. act. 3. sc. 4. dixit: *Quis modus tibi exilio tandem eveniet? qui finis fugæ?* Pariter proinde pro *Is modus*, recte dicemus *Id modi*, sicut *Id loci* pro Is locus, *Id causæ* pro ea causa. Ergo si *Id modi* sive expressum, sive suppressum antecessit, recte *Ad quod* & per ellipsin *Quod* subjicitur, cujus exemplum est in hoc Plauti Aulul. act. 1. sc. 2. *Me causa quid sit, quod te quisquam quæritet*, pro Ob, sive ad quod causæ : pro quo dici poterat : *Ne causæ quid sit, ut te quisquam quæritet.* Quomodo Cic. pro domo: *Ne quid esset , ut lugerent boni semper*, pro Ne quid esset causæ. Et Ovid. 3. Trist. 4. *Quid fuit, ut tutas agitaret Dædalus alas, Icaras immensas nomine signet aquas.* Pro quid causæ seu quæ causa fuit cur, vel ob quam. Nam *Ut*, est *Quo modo*, Modus autem per Tropum significat alias Finalem causam (ex quo *Finis* & *Modus* sæpe idem significant, unde Cic. *Modum faciam*, pro finiam epistolam, & *Modum ac finem orationi facere*) alias efficientem propter quam quid fit. Plaut. Pseud. act. 4. sc. 3. *In metu sum triplici modo*, id est, tribus de causis, ex quo intelligimus , quomodo *Ut*, post verba timoris causæ significationem habeat. Terent Phorm. act. 3. sc. 1. *Enimvero Antipho multis modis cum istoc animo vituperandus es*, pro Multis de causis. Et Hecyr. act. 2. sc. 3. *Filium multis modis jam exspecto ut redeat domum.* Ubi si cum Plauto dixisset, *Triplici modo filium exspecto ut redeat* , nemo dubitaret quin *Ut* , esset *Quomodo* seu *Qui*. Ita planum fit , quæ in istis sit constructio. Terent. Andr. act. 2 sc. 5. *Sed est quod succenset tibi*, pro Est aliquid causæ , sive Est aliquod negotium propter quod succenset. Idem Hecyr. act. 2. sc. 2. *Est quod me transire ad forum jam oportet.* Plaut. Rud. act. 2. sc. 6. *Bonam est quod habeas gratiam merito mihi.* Cic. 4. Attic. epist. 8. *Ignoro quid sit, quod se à me removit.* Plaut. Stich. act 1. sc. 2. *Hoc est quod ad vos venio, quodque esse ambas conventas volo.* Nimirum figuratæ sunt id genus locutiones , propter duplicem

ellipsin.

ellipsin. Prius enim subauditur *Aliquid* vel *Illud Causa* aut *negotium.* Deinde præpositio *Ad* supprimitur, à qua *Quod* accusativus regitur. *Ad*, porrò alias Finali (ut Scholarum lingua loqui pergam) alias Impulsivæ causæ significandæ servit. Finis significatur in istis: Cic. *Gladiatores emit ad cædem. Ad memoriam sempiternam. Ad quid laboramus res Romanas?* & per ellipsin, *Quid frustra laboramus*? Livius: *Ad fidem tantarum rerum effundi annulos jussit.* Impulsiva in istis: Cic. *Quæ mihi à te ad timorem amantissime proponuntur.* Livius: *Cum abactæ boves ad desiderium relictarum mugissent.* Prop. *Panditur ad nullas janua nigra preces.* In hoc ergo Lentuli ad Ciceronem 12. famil. epist. 14. *Quod huc properent venire, causam non habent,* pro Ad quod negotium, finis significatur, qui non minus per *Ut*, vel *Cur*, vel *Quare*, vel *Quamobrem* exprimi poterat, ut Terent. Hecyr. act. 3. sc. 3. *Causam vides, quamobrem hæc à te abierit.* Cic. 13. fam. epist. 7. *Non erat causa, cur à te aliquid contenderem* Et Heren. 2. *Causam ostendemus Ulyssi fuisse, quare interfecerit Ajacem.* Terent. Eunuc. act. 3. sc. 3. *Ubi veni, causam ut ibi manerem reperit.* In isto vero Ciceronis 7. Attic. epist 9. *Si ob eam causam, quod ratio ejus non habeatur, exercitum adducat,* pro Ad quod causæ, sive ad quod nomen: causa propter quam, sive impellens significatur: quo ipso sensu dici quoque poterat: *Si exercitum adducat, id quod ratio ejus non habeatur.* Sic quippe non semel Terentius, Cicero & Livius loquuntur, idque Paulus Manutius sibi notavit. Est autem imminuta ac per ellipsin concisa oratio, quæ sic foret integra: Si ad id nomen exercitum adducat, ad quod nomen ratio ejus non habeatur. Ubi *Nomen* pro Causa ponitur, sicut in illo Virgilii: *Quo nomine læsa, Quidve dolens regina Deum.* de quo in Paradoxis literariis epist. 7. plura disputavimus. Sæpius autem *Quod* ponitur pro Ad quod negotium rei, ad quod rei, vel ad quod modi. Plaut. Amph. act. 1. sc. 3. *Quid istud est negotii, quod tu tam subito domo abeas*, pro Ad quod sive ob quod abeas. Terent. Andr. act. 4. sc. 3. *Si quid est quod mea opera opus sit vobis,* pro si quid est negotium ad quod opus sit. Plaut. Asin. act. 1. sc. 1. *Scio quod filius meus amet meretricem,* pro scio ad quod modi amet, scio modum, ad quod modi a-

met, sive quemadmodum amet: sicut Bacchid. act. 3. sc. 3. *Ego omnem rem scio, quemadmodum est*, pro Ad eum modum rem scio, ad quem modum est. Cujus generis plena oratio est ista Vitruvii lib. 6. cap. 1. *Reliquæ regiones ad eum modum temperatæ, quemadmodum cælum est ad inclinationem mundi collocatum.* Similiter in hoc Varronis lib. 1. rei rust. 2. *Verum dicit, ut ille hoc scripserit*, pro *Ut* dici poterat *Quemadmodum*, vel *Quomodo* aut *Quo pacto:* nam & ita Plautus Capt. act. 2. sc. 3. *Dicito patri, quo pacto mihi convenerit de filio*, pro Dicito modum seu pactum, quo pacto convenerit. Si dixisset: *Dicito, quod mihi convenerit*, esset, dicito pactum, ad quod pactum convenerit. Ita Plaut. Merc. act. 4. sc. 4. *Miraris, quod cocus hæc attulit*, pro Miraris modum, ad quod modi cocus hæc attulit: nam eodem sensu dici poterat, *Miraris, ut hæc cocus attulerit.* Quomodo eadem fabula act. 2. sc. 1. *Mihi illud videri mirum, ut capra simiæ dotem ambadederit*, pro quomodo ambadederit: velut Laberius Casulerio: *Miror quomodo mammæ mihi descenderunt.* pro Miror modum, quo modo descenderunt. Itaque *Miror quod descenderunt*, est Miror modum, ad quod modi descenderunt, ut *Quod* significet idem prorsus quod *Quemadmodum*, cujus illustre exemplum est hoc Ciceronis 13. famil. epist. 40. *Si ulla umquam apud te mea commendatio valuit, quod scio multas valuisse plurimum, hæc ut valeat rogo.* Hic enim *Quod* est Ad quod modi, sicut etiam in isto Plauti Aulul. act. 2. sc. 5.

Hic apud nos magna turba ac magna familia est,
Supellex, aurum, vestes, vasa argentea.
Vbi si perierit quippiam (quod te scio
Facile abstinere posse, si nihil obviam est)
Dicant Coci abstulerunt, comprehendite.

His duobus exemplis jam triginta duo sunt anni cum vocis *Quod* usum publicè ostendi, sed Rationem neque ipse tum vidi, neque quisquam eorum, qui, quod à me didicerant, tamquam suo marte inventum, in libros suos retulerunt. Dehinc nihil erit caliginis, non modo in isto, quod hoc loco monui, sed neque in multis aliis loquendi generibus, ubi *Quod* per ellipsin præpositionis significat *In quo*, vel *de quo negotio*, vel *Quantum attinet ad negotium præsens*, sive *de quo sermo*

est,

est, velut ex subjectis exemplis intelligi poterit.

Terent. Eun. act. 2. sc. 1. *Munus nostrum ornato verbis, quod poteris; & istum æmulum, quod poteris, ab ea pellito,* pro Ad quod poteris, quoad poteris, In quantum poteris.

Idem Heaut. act. 3. sc. 1. *Quod potero, adjutabo senem.*

Idem Andr. act. 1. sc. 5. *Hujus formam atque ætatem vides, nec clam te est, quam illi nunc utraque inutilis & ad pudicitiam & ad rem tutandam sit. Quod ego te per hanc dextram oro, ne abs te hanc segreges, neu deseras.*

Idem Hecyr. act. 3. sc. 2. *Male metuo, ne Philumena magis morbus aggravescat, quod te Æsculapi, ne quid sit hujus, oro.* Ubi perperam Muretus, *Quod* ἀιτιολογικῶς pro *Propter quod* dictum interpretatur, cum sit *Ad quod negotium quantum attinet*.

Idem Adel. act. 3. sc. 2. *Nunc illud est, quod si omnes omnia sua consilia conferant, auxilii nihil afferant,* pro Nunc illud est tempus, ad quod nihil afferant auxilii: nam *Ad*, in tempore significando usui esse solet, ut Phorm. act. 3. sc. 2. *Tibi est olim dies, ad quam dares, præstituta.* Cic. *Venit ad id tempus, quod scribis. Ad Ianuarium te exspectamus.*

Idem Heaut. act. 1. sc. 1. *Hæc inter nos nupera notitia admodum est, inde adeo quod agrum hic in proximo mercatus es,* pro Inde ab eo tempore, ad quod tempus mercatus es.

Plaut. Amphit. act. 1. sc. 4. *Iam diu est, quod ventri victum non datis. Iampridem videtur factum, quod homines quatuor in soporem collocastis*, pro Ad quod tempus.

Cic. 7. fam. epist. 28. *Memini quod mihi desipere videbare*, pro Memini tempus illud ad quod videbare desipere. Vel, Ad eum modum memini, ad quod modi.

Idem 14. fam. epist. 4. *Cum omnia mihi tempora sunt misera, tum vero cum scribo ad vos, conficior lacrymis sic, ut ferre non possim. Quod utinam vitæ minus cupidus fuissem, certe nihil in vita mali vidissemus. Quod si nos ad aliquam spem fortuna reservavit, minus est erratum à nobis.* Hic bis *Quod* valet *Ad quod negotium*, id est, ad quod negotium, sive ad quam rem quod attinet. Fallitur

Manutius,

Manutius, qui *Quod* per *Sed* cum hic, tum alibi positum ait. Alicubi n. ridicula fieret oratio, si quis *Sed* pro *Quod* reponeret. Ita Ter. Phorm. act. 1. sc. 3. *Rogas, qui tam audacis facinoris mihi sis comscius? Quod utinam ne Phormioni id suadere in mentem incidisset.* Pari modo *Quod ni*, vel *Quod nisi*, *Quod si*, *Quod etsi*, *Quod ne*, *Quod cum*, *Quod ubi*, *Quod nunc*, *Quod quoniam*, *Quod quia*, *Quod id*, apud optimos auctores legimus, in quibus semper *Quod* refertur ad præsens negotium, in eoque præpositio *Ad*, subauditur, adeoque nihil horum in principio orationis, ubi nihil sit quod præcesserit, rectè usurpatur.

Cic. *Quod ni ita putarem, ipse perscriberem.* Et Terent. Phorm. act. 1. sc. 3. *Adeon' rem rediisse, ut patrem extimescam, ubi adventi ejus in mentem venit? Quod ni fuissem incogitans, ita eum exspectarem, ut par fuit.*
Ita etiam Lucret. & Livius.

Idem de Finib. 4. *Quod etsi ingeniis magnis præditi quidam dicendi copiam sine ratione consequuntur: ars tamen est dux certior, quàm natura.*

Idem in Lucullo: *Quid ergo est, quod percipi possit, si ne sensus quidem vera nunciant? quos tu Luculle communi loco defendis. quod ne id facere posses, iccirco heri non necessario loco contra sensus multa dixeram:* Hoc ita imitatur Apulejus: *Quod ne vobis videar poëtico ritu incredibilia fingere, dabo exemplum.*

Idem lib. 1. in Verrem num. 26. *Simul servis suis Rubrius, ut januam clauderent, imperet. Quod ubi Philodamus intellexit id agi, ut filia sua vis afferretur, servos suos ad se vocat.*

Cæsar belli civil 2. de Massiliæ obsidione: *Portæ, quibus locis videatur, eruptionis causa in muro relinquuntur. Quod ubi hostes viderunt, ea quæ longo spatio refici non posse sperassent, paucorum dierum labore refecta esse, ad easdem deditionis conditiones recurrunt.*

Idem belli civil. 3. *Munitionem cohortes ignorantia loci sunt secutæ, cum portam quærerent castrorum, quòd eam munitionem esse arbitrarentur. Quod cum esset animadver-*

sum

sum conjunctam esse flumini, protinus his munitionibus defendente nullo transcenderunt.

Livius lib.41. num. 10. *Consul utrumque decedere provincia jussit. Quod cùm milites se consuli dicto audientes fore dicerent, cum is more majorum votis nuncupatis profectus ab urbe esset, furens ira catenas poposcit.*

Cicer. 9. famil. epist. 15. *Nam quod me amas (quod id & jam pridem & constanter facis) est id quidem magnum, sed tibi commune cum multis, pro* Ad quod modi ; seu Quemadmodum id facis.

Idem extremo lib.1. de Finib. *Voluptatibus amicitiæ non solum præsentibus fruuntur, sed etiam spe eriguntur consequentis ac posteri temporis. Quod quia nullo modo sine amicitia firmam jucunditatem vitæ tenere possumus, iccirco amicitia cum voluptate connectitur.*

Cœlius 8. famil. epist.14. *Neque mearum rerum quid consilii capiam reperio. Quod non dubito quin te quoque hæc deliberatio sit perturbatura.*

Lucret. lib.1. vers. 221.

Quod nunc æterno quia constat semine quæque,
Nullius exitium patitur natura videri,

Et vers. 501. —— *parvissima quæ sunt,*
Ex infinitis constabunt partibus æque.
Quod quoniam ratio reclamat vera negatque,
Credere posse animum, victus fateare necesse est,
Esse ea, quæ nullis jam prædita partibus extent.

VIRO CLARISSIMO
LUCÆ HOLSTENIO
Hamburgensis Ecclesiæ Præposito
MARIANGELUS A FANO BENEDICTI S. P. D.

ETsi te literarum Græcarum & Latinarum hoc nostra ætate cum primis peritum bonorum auctorum lectio, mul-

multaque tam versa, quam prorsa oratione scribendi exercitatio nihil de iis, quæ rectè, ac secus latinè dicuntur, ambigere patitur: nequaquam tamen dubito, quin idem ipsum tibi, quod aliis maximi in literis nominis, usuveniat, ut te occultas eorum causas, quæ Latini sermonis fert consuetudo, *Grosippo* facem prælucente penitus convisere delectet. Cum enim scire natura jucundum sit, nihil vero sciri possit, cujus causa ignoretur, fieri omnino nequit, quin etiam ubi rem quampiam noris, ejus causam discere gaudeas, ea vero ignorata imperfectum ex rei notitia fructum capias. Inter alia vero multa loquendi genera, quorum rationem ante Grosippum nemo expedire scivit, nosti esse illud *Visum ire* & *iri*, ubi Grosippus duplicem ellipsin esse monuit, ut plena regularique syntaxi consentanea sit oratio, *Viam ire* vel *iri ad visum*, hoc est, ad videndum. Huic porro consequens est, ut in Catonis loco, quem Agellius recitat, legendum sit: *Contumelia quam mihi per hujusmodi petulantiam factum itur*, non ut Agellius alucinatur: *Quæ mihi factum itur.* Rationes Paradoxo ejus secundo pag. 13. & Grammaticæ pag. 132. visas tibi esse non dubito, quibus addas licet, cum Plautus in Amphitruonis Prologo dixerit: *Iustam remoratum à vobis veni ei*, qui roget, *Ad quid venitur?* rectè responderi, *Rem justam oratum venitur*, nam Accusativus ab *Oratum* regitur, & Verbi Finiti *Venitur* suppositum subaudimus, quod est *Adventus* seu *Venire.* Nemini proinde dubium esse potest, quin rectè quoque dicam, *Rem justam oratum itur*, & *Rem justam oratum iri videtur.* pro ad orandum rem justam iri videtur, nempe *Iter* seu *Viam.* Est autem Tropus duplex in hoc genere, *Via itur oratum*, sive *ad orandum*, pro *Orabitur*, seu per periphrasin, *Erit ut oretur:* nam *Viam ire*, *tendere*, *intendere* aut *insistere*, pro *Velle* aut *Conari* per Metaphoram dicitur. Sed *Velle facere* pro *facere* est Metonymia causæ pro effecto, cum Voluntas & Facultas actionum causæ sint, qua de re Grosippus in Propædia Rhetorica agit copiosius. Jam satis tibi apparere opinor, recte dictum esse, *Rem justam oratum veniri videtur*, non *Res justa*, quoniam, ut dixi, *Rem justam* regitur ab *Oratum.* Similiter itaque & *Rem justam oratum iri videtur*, dicendum est, non

Res

Res justa. Sensus quippe est, *Iri videtur à legatis, ut orent rem justam*, prorsus ut si dictum sit: *Ire videntur legati oratum rem justam*. Atque hinc planum fit apud Fabium legi oportere, *Reum parricidii damnatum iri videbatur*, nempe à Judicibus, hi scilicet ire videbantur, ut damnarent parricidii reum. Perinde ergo est acsi dicas: *Ad damnandum parricidii reum iri videbatur*. Neque vero quicquam negotii Grosippo facessit, quod apud Ciceronem de Inventione 2. quo loco de Controversia scripti & sententiæ agit, hoc modo legitur: *Si ipsa separatim ex se verba considerentur, omnia aút pleraque ambigua visum iri*. Deest enim verbum *Esse*, ut integra oratio sit: *Visum iri omnia verba esse ambigua*: quo exemplo & Plinius lib.7. cap. 1. *In quibus prodigiosa aliqua multis visum iri haud dubito*, pro Viam iri ad visum (id est, ut videatur, hoc est, fore ut videatur multis) aliqua esse prodigiosa.

Obscurissima quoque, vel doctis est dicti ratio in hoc Terentii Hecyr. act. 5. sc. 1.

Iam ea ætate sum, ut non sit peccato mihi ignosci æquum. Donatus putat aut deesse *In*, ut sit in peccato, aut *Peccato mihi* positum pro *Peccanti mihi*. Sed in utroque alucinatur. Adrianus Behotius Apophoret. lib. 1. cap. 8. rectè interpretatur *Peccato, si peccatum sit*. Ratio vero syntaxeos Grosippo docente hæc est. In *Peccare*, nisi externus addatur accusativus, internus aut formalis subauditur, nempe *Peccatum*, quomodo Græci ἁμαρτεῖν, ἁμαρτίαν aut ἁμάρτημα, cujus accusativi vim habet verbum infinitum, ut si dicam *Peccavit peccare*, sicut Nominativi in isto, *Peccare peccatum est*. In Ablativo porro, qui vulgo *Absolutus* aut *Consequentiæ* perhibetur, præpositionem *A* subaudimus, quæ idem quod *Post* significat, ut *Vrbe condita* pro ab Urbe condita, id est, post conditam urbem. Livius lib.23.36. *Ab re bene gesta latum exercitum*. Et lib.4.41. *Mæsta civitati ab re male gesta Posthumius reus objectus*. Ovid.2. Trist. *Hic tibi sic redeat superato victor ab hoste*.

Lucan. 1. ——— *Moremque sinistrum*
Sacrorum Druidæ positis repetistis ab armis.

Jam ergo *Peccato* est *A Peccato peccare*, hoc est, postquam peccare peccatum sit. Similiter in hoc Cicer.2. Agrar. *Cui errato*

errato nulla venia, recte facto exigua laus proponitur. Sententia est, Postquam errare erratum, rectè facere factum sit. Et in isto Heratii:

Excepto quod non simul esses, cætera latus.

Sensus est, Postquam Excipere, quod non esses simul, exceptum sit. Neque tamen repugnat Grosippus, quin præpositio *In* subaudiatur, dum tamen *Post* significet ut in hoc Catulli:

Cænabis bene, mi Fabulle, apud me
Paucis si tibi Dii favent, diebus.

quod est *post paucos dies*. Plaut. pæn.

Aruspex dixit paucis diebus nos fore liberas. Propert.
Venturum paucis me tibi Luciferis. Idem:
At tu etiam juvenem spernis me perfida, cum sis
Ipsa anus haud longa curva futura die.

id est, propediem, post diem non longam. Præpositionem vero *In* desiderari in istis, multa auctorum loca nos docent. Terent. Andr. *In diebus paucis, quibus hæc acta sunt, Chrysis moritur*.

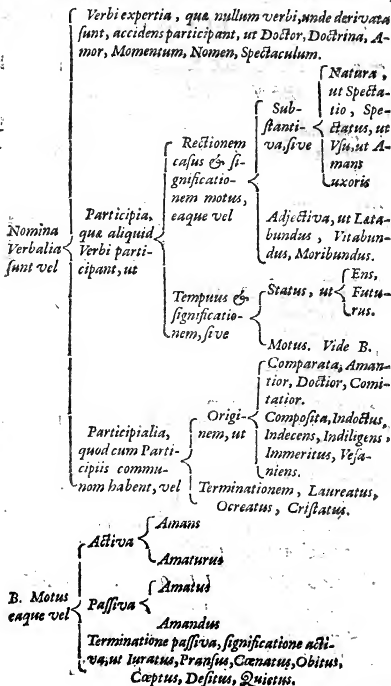
pro post dies Paucos. Catull.

Si reditum retulisset is haud in tempore longo.

pro quo Virgil. *Respexit tamen, & longo post tempore venit*.

Cæterum quoniam in *Participia* incidi, quæ Grosippus distinctam ab aliis partem orationis esse negat, ac *Nomina Verbalia* esse contendit, sed quæ aliquod Verbi accidens participent, operæ videor pretium facturus, si quæ ille de nominibus verbalibus Grammaticæ pag. 145. disseruit, Synopsi quadam comprehensa oculis subjiciam.

SYNOPSIS NOMINUM VERBALIUM.

Nomina Verbalia sunt vel

- *Verbi expertia, quæ nullum verbi, unde derivata sunt, accidens participant, ut Doctor, Doctrina, Amor, Momentum, Nomen, Spectaculum.*
- *Participia, quæ aliquid Verbi participant, ut*
  - *Rectionem casus & significationem motus, eaque vel*
    - *Substantiva, sive*
      - *Natura, ut Spectatio, Spectatus, ut Usu, ut Amans uxoris*
    - *Adjectiva, ut Latabundus, Vitabundus, Moribundus.*
  - *Tempus & significationem, sive*
    - *Status, ut*
      - *Ens,*
      - *Futurus.*
    - *Motus. Vide B.*
- *Participialia, quod cum Participiis commune nom habent, vel*
  - *Originem, ut*
    - *Comparata, Amantior, Doctior, Comitatior.*
    - *Composita, Indoctus, Indecens, Indiligens, Immeritus, Vesaniens.*
  - *Terminationem, Laureatus, Ocreatus, Cristatus.*

B. Motus eaque vel

- *Activa*
  - *Amans*
  - *Amaturus*
- *Passiva*
  - *Amatus*
  - *Amandus*
- *Terminatione passiva, significatione activa, ut Iuratus, Pransus, Cœnatus, Obitus, Cœptus, Desitus, Quietus.*

Ornatissimo & Eruditissimo Viro

OCTAVIO FERRARIO
MARIANGELUS A FANO
BENEDICTI S. P. D.

CUm multa doctores veteris Grammaticæ, quam *Cloacinam*, ut scis, Grosippus noster indigitat, maximis impedita difficultatibus tradiderint, tum haud scio quicquamne spinosius, quam de Relativorum Nominum, præcipuéque Reciprocorum constructione præceperint, ut verè Crucem ingeniis ea in re fixisse videantur. Minime proinde vulgare hoc etiam Grosippi est beneficium, quo Latinarum literarum studiosos sibi devinxit, cum istam ingeniorum carnificinam sustulit, totamque hanc syntaxim perspicuè expedivit. Erunt, satis scio, qui subducto supercilio hanc ejus operam aspernentur, seque ea causa manum versuros negent, quippe quibus ἀμουσία sua cordi sit, omnis vero humanior literatura perinde ac suibus amaracinum adversetur. His ego barbariæ cænum, cui adsueverunt, libens relinquo, ut procorum vice

Insatiabiliter toti volvantur ibidem.

Tibi quidem hanc Grosippi præceptionem cognitu jucundissimam fore confido, ut qui præstans, quo polles, ingenium non Philosophicis modo ac Theologicis studiis tibi imbuendum, sed literarum quoque Græcarum ac Latinarum apparatu ornandum esse recte statueris. Vale, nosque ama.

DE RELATIVORUM,
præcipueque Reciprocorum Syntaxi
PASCASII GROSIPPI
Admonitio.

DE Relativo generali vix attinebat quicquam præcipere, cum sit species Adjectivi, adeoque necesse habeat cum ante-

antecedente nomine expreſſo aut ſuppreſſo in numero & genere, vel certè in generis terminatione convenire, etſi Caſu diſcrepet, cum ſequente verò nomine expreſſo aut ſuppreſſo perinde ut quodvis adjectivum cum ſubſtantivo conſentit: ut, *Odi hominem, qui ſimulatè loquitur.* Hic relativum *Qui*, cum antecedente nomine ſubſtantivo expreſſo, quod eſt *Hominem*, conſentit in numero & genere, ſed caſu diſcrepat: cum ſequenti verò nomine ſubſtantivo ſuppreſſo, quod eſt *Homo*, conſentit in numero, genere & caſu. Similiter in hoc: *Fuit quidam mercator, is navem fregit, qua vehebatur.* Relativum *Is*, cum antecedente & ſequente nomine *Mercator*, conſentit in genere, numero & caſu. Sed relativum *Qua*, cum antecedente nomine *Navem*, convenit in genere, & numero, etſi Caſu diſcrepet, cum ſequente autem ſuppreſſo, quod eſt *Nave*, convenit in genere, numero & caſu. Cæterum *Qua vehebatur*, non eſt regularis conſtructio, cum ablativi caſus nomen cum verbo non concordet per ullam regulam, nec etiam ab ullo verbo regatur. Eſt ergo Figura, & quidem illa figuræ ſpecies, in qua aliquid deeſt, *Ellipſis* puta. Jam ex duodecim Maximis, ſive Regulis capitalibus Syntaxeos conſtat, *omnem Ablativum à præpoſitione regi.* Deeſt ergo *A*, vel *In* præpoſitio, à qua *Nave* ablativus ſuppreſſus regitur, quæ jam altera Ellipſis eſt. Ex iiſdem enim Maximis diſcitur, *omne Adjectivum habere ſuum Subſtantivum ſive expreſſum, ſive ſuppreſſum, cum quo concordet.* Sic *Non laudo, qui heros fallunt.* Relativum *Qui* cum antecedente nomine ſubſtantivo ſuppreſſo *Homines* convenit in genere & numero tantum, cum eodem ſequente iterum ſuppreſſo in genere, numero & caſu. Eſſe verò accuſativum *Homines* per Ellipſin ſuppreſſum, ex Maxima illa intelligitur: *Omne verbum activum ſemper accuſativum expreſſum aut ſuppreſſum regit.*

De Reciproco duplex eſt conſideratio, nam vel de Conſtructione ejus præcipitur, vel de ſignificatione. Quod ad Conſtrictionem attinet, quæ hujus loci eſt propria, alia eſt ratio Reciproci ſubſtantivi *Sui, ſibi* & *ſe*: alia reciproci adjectivi *Suus ſua ſuum.* Subſtantivum reciprocum cum antecedente nomine, quod refert, & in quod reflectitur, in numero convenit, etſi *ſui, ſibi* & *ſe* tam pluralis, quam ſingularis ſunt

numeri, ut: *Nemo sui obliviscitur. Omnes sibi sapiunt. Nemo se odit. Omnes sibi bene esse malunt, quam alteri.* Adjectivum reciprocum cum substantivo nomine secum conjuncto perinde ut alia adjectiva in genere, numero & casu convenit: ut, *Ulciscentur eum mores sui. Iubet salvere suus vir uxorem suam. Expectat te domi sua. Ille rerum suarum satagit. Non novit eum mater sua.*

De significatione Reciproci alterius loci est præceptio. Hoc loco duo monuisse satis fuerit. Alterum; *Suus* interdum significare idem quod Proprius: ut, *Iustitia suum cuique tribuit. Suo sibi gladio hunc jugulo. Ille suo sibi servit patri*, id est, patri proprio, qui ei sive sibi est suus. *Suam sibi rem salvam sistam, cum venerit*, pro rem, quæ ei sua est seu propria, quo exemplo & Meus mihi & Tuus tibi rectè dixeris: Plaut. Truc. *Ubi male accipiat mea mihi pecunia.* Et Cas. *Opinione melius res tibi habet tua.* Cic. 10. ad Attic. epist. 8. *Feram sicut multi clarissimi homines tulerunt: nisi me forte Sardanapali vice in suo lectulo mori malle censueris, quam exsilio Themistocleo.* Ubi *Suo*, valet *Proprio*, cui opponitur *Alienum.* Terent. Eun. *Viden' os suum, & cibus quid faciat alienus?* Alterum; Relationem antecedentis nominis tertiæ personæ, quod sit primum & præcipuum suppositum, indifferenter fieri per relativum commune & reciprocum, nisi sermo inde fiat ambiguus, nam vitandæ ambiguitatis causa alias Reciproco, alias quocunque Relativo nomine antecedens refertur; cum constructionis, utro quis utatur, nihil intersit. Ut Cor. Nepos: *Antonius non solū Ciceroni, sed etiam omnibus suis amicis erat inimicissimus*, pro *Ejus*, id est, Ciceronis. Idem: *Amici absentes in eorum periculis curæ erant Attico*, pro *Suis*, nempe Amicorum. Idem: *Cicero prædixit, quæ vivo se acciderunt*, pro *Eo vivo.* Livius: *In Pauli domo præter se nemo superest*, pro Præter ipsum, pro præter ipsum. Plaut. Capt. *Numquam ei servus fuit præter se.* Idem Milit. *Si quid malitiosè faciendum est mulieri, ea sibi immortalis memoria est meminisse*, pro Ea illi. Ibid. *Excruciabit me herus, quia hæc sibi non dixerim*, pro Ipsi. Idem Trin. *Malus bonum malum esse vult, ut sit sui similis*, pro Ipsius. Ibid. *Cognatis dicam; bona mea inter eos partiant*, pro inter se. Cato de re rust. cap. 37. *Vitis si macra erit, farmenta*

menta sua concidito minute, pro Sarmenta ejus. Cicero: *Ulciscentur illum mores sui. Eum mores ipsius convincunt.* Idem: *Quid arbitramini Rheginos mereri velle, ut ab eis marmorea Venus illane auferatur?* pro Ab se. Idem: *Camillus scripsit te cum eo locutum*, pro secum. Ascon. in Milon. *Pompejus fuerat familiarissimus Clodio & sectam suam sequi se palam profitebatur*, pro sectam ejus. Ovid. *Ecce rogant teneræ sibi dem præcepta puellæ*, pro Ipsis. Vellejus: *Alexander à Lysippo impetravit, ut cæsorum equitum faceret statuas, & ipsius quoque iis interponeret*, id est, Alexandri: nam si *suam* dixisset, fuisset ambiguum, de Alexandri, an de Lysippi statua loqueretur. Cæsar: *Helvetii persuadent Rauracis, ut una cum iis proficiscantur*, pro secum una, id est, cum Helvetiis. Idem: *Allobrogibus persuadent, ut per suos fines eos ire patiantur*, pro Ut se Helvetios per fines suos, id est, ipsorum Allobrogum ire patiantur. Idem: *Pompejus rescripsit, non suo consilio aut voluntate Domitium se Corfinium contulisse*, pro Non ipsius Pompeji consilio. Cæcina: *Cæsar irascitur ei, qui aliquid scripsit contra voluntatem suam*, pro Ejus, nempe Cæsaris. Idem: *Ignovit omnibus, qui multa Deos venerati sunt contra ejus salutem.* Cicer. *Dionysius Amasium suum interfici jussit, quia viam demonstravisset interimendi sui*, pro Ipsius, nempe Dionysii. Idem: *Pythius piscatores rogavit, ut ante hortulos suos piscarentur*, pro Ipsius.

Nobili & Studioso Adolescentulo

PETRO PAULO CARAVAGIO

MARIANGELUS A FANO BENEDICTI S. P. D.

Quæ in Alvari de syllabarum quantitate præceptiones Grosippi qua monitis, qua libris adjutus nuper annotavi, dono tibi nunc mitto, in monumentum amicitiæ nostræ meique erga te studii pignus. Non quidem auctor tibi esse

 velim,

velim, ut in scribendis versibus quicquam hoc tempore ab Alvari regulis,quas memoriæ jam mandasti, recedas. Ubi tamen cum ætate judicium confirmaveris, plusne Grammaticorum placitis, quam magnorum poëtarum exemplo tibi standum sit, nemine quamvis monente tua sponte constitues. Vale.

MARIANGELI
A FANO BENBDICTI
Annotationes in Alvarum de Syllabarum dimensione.

(*a*) I, & V vocalibus præpositas non esse consonantes, sed Diphthongi partem Grosippus à pag.156. usque ad 165. multis disputat, quem consulere Magister poterit.

(*b*) Primam in *Fieri* veteres producere solebant.Plaut. Amphit. act.1.sc.2. *Pater curavit uno ut fœtu fieret.* Trin. *Si in obserendo possint interfieri.*

(*c*) I, in *Alterius* producit elegantissimus Grammaticus Terentianus, ubi de Jambico versu loquitur: *Nec alterius indigens opis veni.* Item de carmine Heroico: *Sub alterius consonat vocabulo.*

(*d*) Unde fiat, ut diphthongus sequente vocali corripiatur,vide in Grammat.Philosoph. pag.163. Quod mox de Vocalis productione ob sequentem I consonantem præcipitur, à Virgilio non est observatum Æneid. 5. *Ore rejectantem, mistosque in sanguine dentes.*

(*e*) *Abscido*, ex *Abs*, & *Cado* usitatissimum latinis verbum fuisse docuit Gifanius in Lucretiano indice, quo loco *Vitalia rerum* quid sit, exsequitur, itemque in Latinæ linguæ observationibus. In libro Glossarum Vaticanæ Bibliothecæ sic se legisse Grosippus testatur: *Abscidens, abrumpens.* Virgil. *Hic plantas tenero abscidens de corpore matrum.* Ita Glossis auctoribus corrigere Virgilii locum possumus, quamvis omnes tàm typis, quàm manu descripti codices habeant *Abscindens.*

(*f*) Re-

(*f*) *Recensitus* tamen penultima longa dixit Claudianus ferreæ ætatis scriptor.

(*g*) Doctissimus Gifanius in præfatione ad Lucretii Lectorem secundam in *Nihilo* natura longam esse, adeoque corripi non posse perperam censet, quod prior in *Hilum* sit longa. Catullus enim perspicuè eam corripit in versu isto Glyconio: *Cælites, nihilominus* -v‖-vv-‖v-

(*h*) Mediam in *Ambitus* participio natura non minus brevem esse, atque in *Exitus, Aditus, Initus, Obitus, Præteritus*, sed ex eventu, seu per accidens produci, quia scilicet ultima in *Ambe* vel *Ambi*, cum prima litera vocis *Itus* in diphthongum coalescat, ex Grammat. Philos. pag. 178. & Parad. Literar. pag. 62. disci potest, quod ipsum sibi quoque visum esse suis ad Grosippum literis testatur cultissimus ætatis nostræ poëta & Jurisconsultus Hieronymus Aleander.

(*i*) De *Refert*, pro Interest dupliciter Alvarus fallitur: nam nec priorem semper habet longam, nec à *Res* originem ducit. Juvenalis versus est:

Sportula quid referat, quantum rationibus addat.

id est, quid intersit, quid tibi utilitatis afferat, apportet vel importet. Vide Grosippi Grammat. pag. 70. Vbi docet, *Quid hoc mea refert*, concisè dici, pro Quid hoc refert sive affert ad mea negotia, sive ad meas res, aut rebus meis.

Plaut. Persa: *Quid id ad me, aut meam rem refert, Persæ quid rerum gerant?*

Ibid. *Prius percunctari volo, quæ ad rem referunt.*

(*k*) Frustra tot exceptionibus Alvarus cavet regulæ suæ de quantitate præpositionis *Pro*, cum dubium non sit, quod in Lucretio Gifanius notat, ancipiti eam apud Latinos intervallo fuisse. Hinc *Prosocer*, & *Pronurus*, o, longa, *Pronepos* brevi Ovidius extulit.

(*l*) Ejusdem Gifanii in Lucretiano indice verba sunt: *Putant Grammatici RE semper breve esse; falsò, ut alibi docuimus: SVB, & AB, semper brevia, & hoc minus rectè. De PRO simile est eorum judicium, etiam, nisi me fallit meum, depravatum.* Lucretii versus lib. 3. in libris veteribus:

Nec desiderium nostri nos adigit ullum.

Et lib. 1. *Recidere inferiora magis, quam corpora nostra.*

Tantum religio potuit suadere malorum.

Iterum lib. 3. *Refugisse volunt longè, longèque remâsse.*

Et lib. 2. *Reliquia motus vitales vincere sæpe.*

Id rursum cæli relatum templa receptent.

Et lib. 4. *Percipe nam certò penitus remota videntur.*

Propert. *Recidit inque suos mensa supina pedes.*

Ovid. 10. Metam. *Recidit in solidam longo post tempore terram.*

Horat. *Dii tibi dent classem capta reducere Troja.*

(*m*) E in *Tepefacio*, *Liquefacio* & similibus anceps est, quoniam quantitas ejus proferenda voce macrosyllaba vix apparebat. Notat Alvarus ex Lucretio *Expergefacta*, *Patefecit*, *Patefiat*, *Rarefiat*, E longa. Addi indidem poterat *Putrefactus*. Lib. 2. *Et tamen hæc cum sint quasi putrefacta per imbres.* Nec dubito, quin idem in *Arefecit* facturus fuerit, nisi necessitate metrica adductus sic invertisset lib. 6. *Principio terram sol excoquit, & facit are.* Sed in *Cinefactus* E idem corripit lib. 3. *At nos horrifico cinefactum te prope busto.*

(*n*) O in *Retroversus* hodie corripi monet Alvarus: id quàm benè fiat, nescio: nam posterior in *Retrò* perpetuo à Lucretio, Virgilio, ejusdemque notæ aliis producitur. *Retroversum* Grosippus in Lucretio reponendum censet lib. 4. ubi de speculis agitur:

Usque adeo à speculo in speculum tralucet imago:
Et cum læva data est, fit rursum ut dextera fiat:
Inde retrovorsum redit & convertit eodem.

Monet Gifanius in veteribus libris esse: *Retrorsum redit:* unde ipsi visum fuit legere *Reddit*. Sed nihil attinet versum tàm elumbem poëtæ tribuere.

(*o*) Cur O in *Bobus* producatur, ratio est, quoniam contracta vox est ex *Bovibus*, unde primum factum est *Boubus*, inde *Bubus* & *Bobus*.

(*p*) *Natricis* genitivus à *Natrix*, sine dubio longa est, cum sit à nando natrix, sicut à Natando Natatrix. Alvarum induxit Nonius, cujus in laudandis auctorum verbis oscitantiam suspectam habere debuit. Lucilii versus Jani Douzæ patris judicio rectius sic legitur: *Natricem impressit manibus crassam & capitatam.* Sumitur autem Natrix, sicut & serpens

pens apud Græcos, pro eo, quod incolumi pudore non dixero.

(q) *Venimus*, præsentis temporis media brevi extulit Terentius Phorm. act. 1. sc. 2.

Eamus, duc nos sodes; Imus, venimus:
Videmus. Virgo pulcra & quo mage diceres.

(r) Notat Gifanus in ipso Lucretiani indicis vestibulo *A literam sæpè à veteribus contra vulgatos Grammaticorum canonas productam reperiri, sed loca plerumque esse mendis inquinata turpissimè.* Lucret. 1. *Sanguinis, aut aliquid, nostra quo corpora aluntur.* Et lib. 4. *Quæ quasi membrana vel cortex nominitanda est.* Virgil. *Dona dehinc auro gravia, sectoque elephanto.*

Grosippus hoc amplius notavit pleraque ancipitia esse, quæ vulgo brevia, aut longa tantum credantur. Ut *Contra* posteriore brevi apud Manilium, & Valerium Flaccum, quorum versus Alvarus recitat, & apud Phædrum lib. 3. fabul. 41. *Alii onerant saxis, quidam contra miseriti:* ut dubitandi nulla sit ratio, quin ipsum in *Vltra*, *Citra* & *Frustra* usu venerit, etsi exempla ejus rei non extant, nisi apud Terent. Heaut. a. 4. sc. 8. *Daturum vah frustra sum igitur gavisus miser:* qui est senarius, in quo Faërnus *A in Frustra non sine exemplo corripi*, & R in *Igitur* elidi monet. In *Triginta* & similibus ultimam alias produci, alias corripi idem exemplis docet Alvarus. *Antea* Catullus & Horatius ultima producta efferunt, quia usu facta fuit particula, cum fuerit *Ante ea facta*, hoc est, ante id factum. Idem ergo in *Postea* fieri poterit, cum sit *post ea facta*. Ovid. contra A in *Postea* corripit: nihil ergo impedit, quin idem fiat in *Antea*. In *Propterea* producitur A, quia usus fecit particulam: sed eadem corripi posse, vel hinc judicare licet, quod *Ea propter* Lucr. l. 4. dixerit, etsi A longa ob positionem: quæ ipsa est ratio in *Interea* & *Præterea*. Ridiculum est, quod Alvar. *Puta* pro adverbio habet in hoc Pers. *Hoc puta non justum est, illud malè, rectius istud.* Est enim futurum tertium, sive præsens Imperativi primæ conjugationis, quomodo & in hoc Triphallicorum versu: *Vt Phœbo puta filioque Phœbi:* qui est Phaleucius. Martial. *In solio puta te mergere Flacce caput.* Notat autem Grosippus omnes Imperati-

vos in A, E & I, ancipitem apud veteres habuisse ultimam, ejusque rei apud Comicos exempla passim inveniri. Catul. in Hendecas.

Quaeso, inquit, mi Catulle, paulum
Istos commoda: nam volo ad Serapin
Deferri. Mane inquis puella.

In marmorea arca valde antiqua: *Tempera jam genitor lacrimas, tuque optima mater Desine.*

(*s*) Non solum *Cave*, sed & *Vale*, brevi E, inveniri notat Alvarus, cujus rei ratio est, non quia verba ista priscis fuerint tertii ordinis, sed quia, ut dixi, A, E & I in Imperativis erant ancipites. Vale. Flaccus lib. 5. *Incumbens Odrussa mero, vide latacomantem.* Martial. 3. ep. 4.

Si quando veniet, dicet: responde Poëta
Exierat; veniet cum Citharaedus erit.

Idem lib. 11. epigr. ult. *Lector salve: taces dissimulasque? vale.* Ita veteres membranae. Vulgo *Solve.*

(*t*) *Vulgo putant* (ait idem Gifanius) *veteres in* Supernè *& similibus Adverbiis E semper produxisse. Hinc depravata sunt loca plurima.* Virgil. 2. Geor. Flos apprime tenax. *Ita vetustissimus Codex. Vulgo* apprima. *Horat.* Album mutor in alitem supernè, *Sic in vetustissimo Codice legi. Vulgo* Superna. *Lucret. 6.* Tecta superne timent, metuunt inferne cavernas. *Idem lib.* 4. Longe tamen parte ab summa cum tota videtur. *Terent. And. act. 1. sc.* 4. Sanè pol illa temulenta est mulier & temeraria. *Ubi* Sane pol, *est Dactylus.*

(*u*) *Ergo* semper *Causa* significat, cum valeat idem, quod *Facto* vel *Opere*, sitque Ablativus ab ἔργον: etsi usus fecit particulam illativam, cum ex eo quod dictum est, aliud infertur. *Deus est animus. Ergo praecipuè animo est colendus:* quasi dicat: Hujus rei ergo, hanc ob rem, hac de re, id est, hac de causa: Corripitur vero O per Systolen, perinde ut in *Quomodo*, *Vigilando*, *Postremo*, *Citò*, *Sero*, quae Ablativos esse Grosippus docuit. Martial. *Tu comes alterius, jam sumus ergo pares*, hoc est, illius rei causa. Monet enim Gifanius, *errare Grammaticos, cum Adverbia in O putant omnia esse producta, ut Serio, Crebro.*

(*x*) Non

(*x*) Non animadvertit Alvarus, T, litera terminata priscis tam longa fuisse, quam brevia. Ennius:

Omnis cura viris, uter esset Induperator.
Infit ô cives, qua me fortuna fero sic.
It eques & plausam cava concutit ungula terram.

Livius Andron. *Cum socios nostros mandisset impiu' Cyclops.* Plaut. Merc. act.4. sc.2. *Solet hortator remiges hortarier*: ubi *Solet* Jambus est, quod haud intelligens Josephus Burdoscaliger *Horitator* reponere conatus est, quo nomine merito vapulat in Scioppii Scaligero Hypobolimæo pag. 200. Terent. Heaut.act.1.sc.1. *Putavit me & ætate & benovolentia.* Virgil.

Cum clamore Gyas revocabat ecce Cloanthum,
Arduus effractoque illisit ora cerebro.
Multa Deos orans oneravit æthera votis,
Dum trepidant it hasta Tago per tempus utrumque.

Sic in veteribus libris ista legi testatur Gifanius.

Monuit me tamen Grosippus, revera nullam consonantem longam esse, cum syllabæ longitudo, sit vocalis productio & quasi geminatio. Ergo, *Et* longum est quasi *Eet*, similiterque *It*, longum est *Iit*. Cum positio longam facit syllabam, id ait propter pronunciandi moram contingere, quam brevibus quoque vocalibus affert consonantium numerus. Ergo in *Est*, breve est *E*, non minus quam in *Es*, sed duæ consonantes eam excipientes ipsam syllabam faciunt longam, cum pronunciationem morentur: quod tamen non faciunt, quoties consonantium aliqua liquescit, ut in hoc Virgilii contingit: *Ponite spes sibi quisque viri.* Nam S liquida est testibus veteribus Grammaticis.

(*xx*) *Hoc* semper breve est, teste Probo. Auctor liberi carminis: *Et vos hoc ipsum quod minamur invitat.* Plaut. Aul. *Nunc hoc ubi abscondam cogito solum locum.* Veteres tamen dicebant *Hocce* & *Hocc*, quod positione longum est.

(*z*) Negat Alvarus ullum sibi succurrere exemplum productæ ultimæ syllabæ in *Celtiber*. Grosippus hoc mihi ex Catullo subjecit: *Nunc Celtiber in Celtiberia terra.* Idem me monuit in *Or* desinentia ancipiti apud veteres fuisse intervallo. Lucillius: *Languor oppressitque pigror, torporque quietis.* Ita prudentius: *Quos lana terret discolor in stipite.*

(*y*) Ve-

(*y*) Verum est, quod ait Alvarus, M non semper elidi solitum, sed fallitur, cum in fine verborum semper corripi solere censet. Lucillii enim versus sunt, quos sic in membranis legi testis est Gifanius.

Praterea ut nostris animum attendere dictis
Huncne inquam Hyacintho hominem cortinipotentis
Deliciis contendi?

id est, hunc ne parem putari Hyacintho ab Apolline adamato?

(*aa*) Quanta sit posterior in *Anas*, non docet Alvarus. Petronius corripit hoc phaleucio: *Aut pictis anas innovata pennis.* Itaque media in *Anatis* erit correpta, & secunda in *Anatinus*, qua voce Plautus Rudent. utitur: *Utinam fortuna nunc anatina uterer*: in quo versu Hiatus est, nec A ante U eliditur.

(*bb*) Regulæ huic controversiam moverit, quod est apud Ovid. in Ariadnæ epistola.

Quis scit an hac savas insula tigres habet.

Sed ibi Grosippus *Tigras* Accusativum Græcum pluralem reponendum monuit, sicut *Lyncas* apud Horat. lib. 4. oda 6. *Lyncas & cervos cohibentis arcu.* Ultimam in *Ganymedes*, natura longam (nam in Græco est η, sive Ee) poëta in Ithyphallicis corripuit: *Cui tradat Ganymedes ipse nectar.* Notavi etiam *Es* à *Sum* produci in Pedonis elegia ad Liviam: *Nata quod es alte, quod fatibus aucta duobus.*

(*cc*) Insignis Alvaria lucinatio est, quod putat penultimam in *Stoicida* naturam longam esse, quasi esset *Parricida*, *Homicida*, qui scilicet Stoam cædat, quod prorsus est ridiculum. Rectè Britannicus monet esse fictam vocem instar patronymicorum, ut *Priamida*, *Æneada*, *Romulida*, & ab Hirtaco *Hirtacides*, ab Æaco *Æacides*, quasi Stoæ filii, sive à Stoa profecti, hoc est, à Porticu, in qua Zeno Stoicæ sectæ pater docere fuit solitus. Simili modo Plautus *Rapacidas* finxit, quasi de Furum genere.

(*dd*) Nihil opus erat licentiam poëticam comminisci, cum syllabarum longarum correptio ad figuram Systolen, de qua infra, pertineat. Potestas quidlibet audendi, de qua loquitur Horatius, ad res ipsas, non ad verba, nec earum quantitatem spectat. Verba quippe valent ut nummi, adeoquè vel

vel à populo exsibilabantur, qui verbis efferendis vel minimum peccarent.

(ee) Idem Catullus plerumque Glyconium à Choreo, rarius à Spondeo incipit, nonnumquam & à Jambo:

Dianæ sumus in fide
Puellæ & pueri integri
Usque dum tremulum movens
Cana tempus anilitas
Omnia omnibus annuit.

Secundus quoque Sapphici pes apud Catullum Trochæus invenitur, ut.

Seu Sacas, sagittiferosque Parthos
Pauca nunciate meæ puellæ
Otium Catulle tibi molestum est.

Idem Catullus secundum Phaleucii locum Spondeo sæpe occupat, quod tamen est insuavissimum, nec Hendecasyllabi nomen admittit: ut,

Oramus si forte non molestum est,
Puellas omnes amice prendi.
Tanto ten' fastu negas amice
Et multis languoribus peresus.

(ff) Viri docti *Quisque* legunt, non *Quisquis*, quomodo apud Ausonium: *Pareto legi quisque legem sanxeris*, pro Quicumque.

(gg) Syllaba natura longa est, quæ duo habet tempora, ac si vocalis esset geminata, ut *Maater, Feelix, Dedeerunt, Modoo, Quomodoo, postremoo, Cantandoo, Exemplaare, Nee*, pro Non, *Putaa, Valee, Proopaago, Obiit dissyllabon, Luuit, Pluuerat*, quæ pronunciabantur ita, ut U posterius ad primam syllabam pertineret *Luu---it, Pluu---erat*. Systole igitur est, cum talis syllaba longa corripitur, id est, cum vocalis non duobus temporibus, sed uno tantum effertur: quod poëtas in multis fecisse deprehendimus, ut in *Dederunt, Modo, Quomodo, Cantando, Exemplar, Nefas* (quod contra est *Neefarius*) *Puta, Vale, Propago, Luit, Pluerat*. In *Abici* pro *Abjici*, similiter quidem Vocalis eliditur, sed syllaba tempus non mutat, cum etiam in *Abjicit, Objicit*, brevis sit, etsi duo Ii constituant ibi diphthongum, cum in *Obiit* dissyllabo tantum una longa fit litera. Lucret,

Ipse

Ipse Epicurus ob It decurso lumine vitæ. Juvenal.
Magnus civis ob It, & formidatus Othoni. Virgil.
Sceptra Palatini, sedemque pet It Evandri.

Sic in Romano codice legi testis Pierius, nec aliter Paulus Gabianus in Cardinalis Carpensis exemplari Trajani temporibus scripto invenit, ut Erythræum nec Diis, nec viribus æquis cum literarum principe Politiano congressum miserari potius, quam quicquam morari debeamus. Qua porro ratione fiat, ut prima in *Iacit*, & media in *Abjicit*, sit diphthongus, nec tamen producatur; cum unaquæque vocalis unum tempus in pronunciando consumat; cur etiam *Ab*, sequente diphthongo producatur, à Grosippo de Orthoepeia pag. 163. expeditum invenies. *Postremo*, ultima brevi extulit Juvenalis sat. 11. *Et Scauros & Fabricios, postremo Severos:* cum tamen sit *Postremo loco*. De *Modo* posteriore correpta, res est in vulgus nota. Terent. *Fac apud te sis. PH. modo ut possim*, pro hoc modo, quo possim, ita ut possim, hac lege promitto me apud me futurum, si facere id possim: nám *Vt*, nihil est aliud, quam *Quomodo*, seu *Quo pacto modo*, cui vel expresso vel suppresso respondere solet. Plaüt. Capt. *Eodem pacto, ut Comici servi solent.* Et Bacchid. *Scin' quo pacto me ad te intro abducas? BA. mecum ut sis.* Ergo *Abduc me ut tecum sim*, concisè dictum est, pro hoc pacto modo me abduc, quo pacto tecum sim, ita me abduc, ut tecum sim. Idem Milit. *Ita faciemus, ut quod vidit, non viderit.* Idem Bacchid. *Veniat miles ita ne mihi sit mora*, pro modo ne sit, eo modo, quomodo ne sit, sive quomodo non sit. Ubi perspicuum est *Modo* esse positum pro *Eo modo*, *Ita* vel *Sic*. Plaüt. Asin. *Ætatem velim servire Libanum ut conveniam modo*, pro hoc modo seu pacto aut lege servire velim, ut conveniam Libanum. Et quoniam *Modus* etiam Finem significat, eo fit, ut *Modo* pro *Tantum* accipiatur, quasi sit *Hac fine, Hactenus*, id est, non amplius. Sed de his Grosippus in Minerva pluribus exsequitur, qui Grammaticæ pag. 96. docuit *Quomodo* binas esse voces. Et tamen Horatius dixit: *Cum victore sequor Mæcenas quomodo tecum.* Sic *Sero* habet O correptam per Systolem, cum sit *Sero tempore diei*, ex eoque producitur. Ovid. 2. Amor. eleg. 11. *Sero respicitur tellus ubi fune soluto.* Et *Cito* ellipticôs dicitur pro *Cito*

to negotio, Vero pro vero negotio, re vera, in re vera, ſicut Terent. Hec. *Mulieres falſo nobis ſuſpectas in re ipſa invenimus*, Ita & *Mutuo* valet mutuo negotio, re mutua, in qua per vices negotium aliquod geritur, ut *Amant ſe mutuo*, hoc eſt, Catullo interpretante, *Mutuis animis amant, amantur*. Ita qui pila datatim ludunt, mutuo pilam dant, mutuo accipiunt, id eſt, In vicem ſeu Per vices, alius alia vice,ut Accipere & Dare ſit res mutua, quæ inter Datores & Factores mutuo ſeu vicibus geritur: ex quo planum fit, quanta eorum ſit imperitia, qui *Pecuniam mutuo dare & ſumere* dicunt pro *Mutuam*. Vide Grammat. pag. 101. Politiſſimi Antonii Goveani in Adelphos Terentii verba ſunt: *Ablativos eſſe Primo, vero, cito, ſedulo, mutuo, ultimiſque correptis dici interim nemo neſcit*.

(*hh*) Diaſtole eſt, cum ſyllaba brevis producitur, quod fit, quando vocalis velut geminata effertur, ut duo habeat tempora, quod in vocibus macroſyllabis ſæpius uſuvenit, eo quod obſcurius ex longitudine ſit intervallum. Hinc I in *Canicula, Cuticula* & *Clavicula* producitur, etſi natura brevis ſit. Horat. *Hic in reducta valle canicula*; quod contra Plautus corripit Curcul. act. 5. ſc. 1. *Vix foras me abripui atque effugi. apage iſtanc caniculam.* Qui verſus eſt Trochaicus tetrameter catalectus, habetque trybrachin ante catalexin Perſ. *aſſiduo curata cuticula Sole.* Cato in Diris: *Dulci namque tumet nondum viticula Baccho.* Germanicus Cæſar in Aratæis:

Qualis ferrato ſabigens clavicula dente
Succutit, & foribus reducit vincula clauſtri.

Ubi in *Re* eſt diaſtole, quod effertur ut *Ree*, adeoque nihil conſonantem geminari attinet, etſi id in *Reddo* factum minime ignoro.

Cæterum ex iſtis Alvari præcepris nequaquam conſtituere poſſis, adjectiva nomina in *Inus* exeuntia, I longa an correpta efferri debeant. Omnes quidem ſcholæ etiam illorum, qui ſoli ſcire divinitus, ſuamque docendi rationem aureo fune de cælo demiſſam videri poſtulant, hac perſonant regula, quæ ab animantibus deriventur, eſſe producta, ab inanimis autem brevia. Itaque *Onomaſtici Romani* auctor *Oleum Laurinum* I correpta pueros efferre docet, quia ſcilicet Laurus anima

careat

careat. Ab eadem igitur ratione discipuli ejus I corripient in *Funginus*, *Collinus*, *Alpinus*, *Marinus*, multisque aliis res inanimas significantibus, producent autem in *Elephantinus*, ut scilicet elephanti corio qua magistri, qua discipuli circumtenti judicentur. Sed ut Grosippus censet, ejusdem prorsus est, tanti flagitii erroribus tirones imbuere, & barbaros scriptores, à quibus Latinè loqui discant, iisdem proponere, ut scilicet Onomastici illius emtores parvam caudam *Caudiculam* quam *Caudulam* malint dicere, eodemque exemplo *Mensiculam*, *Penniculam*, *Barbiculam*, *Linguiculam*, mille alia uberis virgidemiæ minimè indigna. Quod si animum notæ istius doctores possent inducere, ne omnes alios præ se fænum esse oportere crederent, præcipuéque ne aliarum religiosarum sodalitatum homines ut indoctiores contemnerent an contererent, discere *Mamotrecto* monente poterant, nomina *Inus* in exitu habentia, si Græca sint, esse brevia, latina vicissim longa: Itaque *Elephantinus*, *Faginus*, *Crystallinus*, *circinus*, *crocinus*, *amaracinus*, habent I correptam, cum sint Græca o in u conversa: *Laurinus* autem, *Funginus*, *Collinus*, *Ostrinus*, habent I productam, cum à nominibus Latinis sint derivata. Ab *Vncus*, quod natura adjectivum est, in quo *Clavus* vel *Hamus* subauditur, fit *Vncinus*, I brevi, cum sit Græcum, qua voce Vitruvius utitur lib. 5. cap. 10. Ab adverbiis latinis derivatorum alia est ratio, ut *Vespertinus*, *Clandestinus*, *Crastinus*, *Serotinus*: nam *Matutinus* esse à nomine *Matuta*, nemini potest esse dubium.

FRAN-

FRANCISCO ET CAROLO LOTERIIS

ROMANIS JURISCONSULTIS,

MARIANGELUS A FANO BENEDICTI. S.P.D.

IAM septimus hic annus agitur, cum Roma huc reversi nobiles viri Senator & Antonius Septalii, Ludovici filii admiranda quædam de ingeniorum vestrorum felicitatę retulerunt. Vos nimirum nonnisi XI. & XII. annos natos totum civile jus jam perdidicisse, & in Sacrorum Canonum studio feliciter versari, Virgilii vero Poëmata omnia tamquam ungues digitosque vestros nota habere, in iisque recitandis ne unam quidem peccare syllabam, quodque admirationem auxit, ne abditissima quidem summi Vatis mysteria vos effugere, ut ea vel iis, qui nostra ætate in Poëtarum primis censentur, explanare possitis. Venit postea in urbem hanc Grosippus, qui mihi & literas à vobis ad se datas ostendit, & vos quarto & tertio decimo ætatis anno in Romani Athenæi Academia publicè magna cum omnium Acclamatione plausuque Juris utriusque consulti titulo affectos esse, ac nunc Philosophiæ operari, simul tamen virorum optimo patri vestro in respondendo de Jure causisque clientium dirigendis subservire, laboremque minuere, nunciavit. Ista me impellunt, ut inter eos, qui vos amant, ac velut Italiæ nostræ ornamenta mirantur, nomen meum profitear, meque mutuo à vobis amari expetam. Quod ut minore negotio à vobis obtineam, muneri vobis mitto, quæ nuper Grosippus meo rogatu de ratione dimetiendi versus Comicos, commentatus est, quem quoniam à vobis patris vestri exemplo coli ac magnoperè diligi scio, istam ejus lucubratiunculam multo vobis gratissimam fore merito mihi persuadeo. Valete.

PASCASII GROSIPPI
De Versibus Comicis.

Versus Comicorum alii sunt

- *Iambici, quorum pedes sunt*
  - *Iambus* v -
  - *Spondaus* - -
  - *Tribrachys* v v v
  - *Dactylus* - v v
  - *Anapastus* v v -
  - *Proceleusmaticus* v v v v
- *Trochaici, quorum pedes sunt*
  - *Trochaus seu choreus* - v
  - *Spondaus* - -
  - *Tribrachys* v v v
  - *Dactylus* - v v
  - *Anapastus* v v -
  - *Proceleusmaticus* v v v v
- *Confusi, συγκεχυμένα μέτρα, in quibus Iambus, Trochaus aliiqúe pedes ponuntur promiscue.*

Cic. in Oratore: *Comicorum Senarii propter similitudinem sermonis sic sæpe sunt abjecti, ut non numquam in his vix numerus & versus intelligi possit.*

IAMBICI.

Versus Iambicus est vel

- *Monometer, duobus constans pedibus: ut,* Optime odio es - v v ‖ v - Pessima mane - v v ‖ v - Abite vos v - ‖ v -
- *Dimeter quatuor constans pedibus isque vel*
  - *A catalectus seu plenus, cui nihil deest: ut,* Lucana mutet pascua v - ‖ v - ‖ - - ‖ v - Verebar quorsum evaderet v - ‖ - - ‖ - - ‖ v -
  - *Catalecticus, cui in fine deest syllaba: ut,* Quem nemo vidit umquam - - ‖ v - ‖ v - ‖ -
  - *Hypercatalecticus, qui syllaba in fine abundat: ut,* Ornare pulvinar deorum - - ‖ v - ‖ - - ‖ v - ‖ v
  - *Brachycatalecticus, cui pes in fine deest: ut,* Ita peregre adveniens v v v ‖ v - ‖ v v -

Aca-

Trimeter seu senarius sex constans pedibus, isque vel

Acatalectus seu plenus, ut: Poeta cum primum animum ad scribendum appulit v - || v - || - v v || - - || - - || v -
Beatus ille qui procul negotiis v - || v - || v - || v - || v - || v -

Catalecticus, cui in fine deest syllaba, ut: Trahuntque siccas machinæ carinas v - || v - || - - || v - || v - || -

Hypercatalecticus, qui syllaba in fine abundat. Ut demonstratæ sunt, hasce ædes esse oportet - - || - - || - - || - - || - - || v - || v *Aliter vocatur Saturnius.* Dabunt malum Metelli Nævio poetæ v - || v - || v - || - - || v - || v - || -

Brachycatalecticus, cui pes in fine deest. Opulento homini hoc magis servitus dura est v v - || v v - || v v - || v - || - - *In* Magis, *S, eliditur.* Nonne idem hoc lucis me mittere potuit - - || - - || - - || - v v || v v -

Scazon seu Claudus, qui in ultima sede pro Iambo habet spondeum. Miser Catulle desinas ineptire v - || v - || v - || v - || v - || - - Quapropter edulcare convenit vitam - - || v - || - - || v - || v - || - -

Tetrameter seu Quadratus vel Octonarius, octo constans pedi-

Acatalectus seu plenus. Nil est triumpho, si licet me latere tecto abscedere - - || v - || - - || v - || - v v || v - || - - || v - Istuc tibi ex sententia tua obtigisse gaudeo.

Catalecticus seu Septenarius, vel Hipponacteus, cui in fine deest syllaba. Deprensa navis in mari vesaniente vento - - || v - || v - || v - || - - || v - || v - || - Satis pol proterve me Syri promissa huc induxerunt v v - || v - || - - || v - || v - || - - || - - || - *S, in* Satis *eliditur.* Istuc tibi ex sententia tua obtigisse lætor.

bus, isque vel — *Hypercatalecticus, qui syllabâ in fine abundat.* Atque ejus amicam subagitare vel heri in vino quo immodestus --‖ vv-‖-vv‖v-‖vvv‖--‖--vv-‖- Deprensa navis in mari vesaniente Apeliota.

Septenarius, septem constans pedibus apud Plautum sæpius, rarò apud Terentium invenitur.

TROCHAICI.

Versus Trochaicus est vel

Monometer, duobus constans pedibus, isque vel
- *Acatalectus seu plenus, cui nihil deest, ut:* Vapulabis - v ‖ - v
- *Catalecticus, cui in fine deest syllaba, ut:* Occidi - v ‖ -
- *Hypercatalecticus, qui syllaba in fine abundat, ut* Vapulabitis - v ‖ - v ‖ -

Dimeter quatuor constans pedibus, isque vel
- *Acatalectus seu plenus, ut:* Cras amet, quod numquã amabit -v‖--‖-v‖-v
- *Catalecticus, cui in fine deest syllaba, ut:* Proh Deûm atque hominum fidem -v‖-vv‖-v‖-
- *Hypercatalecticus, qui syllaba in fine abundat, ut:* Qui te ad scopulum è tranquillo inferat --‖vv-‖--‖-v‖-

Trimeter seu Senarius, sex constans pedibus, isque vel
- *Acatalectus seu plenus, ut:* Ad fores auscultate atque asservate ædes -v‖--‖--‖--‖--‖-v
- *Catalecticus, cui in fine deest syllaba, ut:* Nonne idem hoc lucis me mittere potuit --‖--‖--‖-v‖vvv‖-
- *Hypercatalecticus, qui syllaba in fine abundat, ut:* Qui mihi ubi ad uxores ventum est, tum fiunt senes -v‖vv-‖--‖--‖--‖-vv-

Te-

Tetrameter seu Quadratus octo constans pedibus, est vel

Acatalectus seu plenus, *ut.* : Adeon' hominem esse invenustum aut infelicem quemquam, ut ego sum? vv-‖ vv-‖-v‖--‖--‖--‖-vv‖-v

Catalecticus, cui in fine deest syllaba, ut: Proh Deum atque hominum fidem, quod si fit, pereo funditus -v‖ -vv‖-v‖--‖--‖vv-‖-v‖- Sic Amyclas cum tacerent perdidit silentium -v‖--‖-v‖--‖-v‖-v‖-v‖-

Hypercatalecticus, qui syllaba in fine abundat, ut: Tu fortasse quid me fiat parvipendis, dum illi consulas --‖-v‖ --‖--‖--‖--‖--‖-v‖-

Admonitio de Dimensione, seu scansione versuum Comicorum.

I. IN eadem scena modo Jambici, modo Trochaici, & utrique modo longi, modo breves inveniuntur.

II. Sæpe syllaba prima versus ad finem præcedentis, & ultima ad principium sequentis pertinet.

III. Sæpe Vocales longas uno tempore per Systolen, breves duobus temporibus per Ectasin vel Diastolen extulerunt. *Abi* v v *Imo* v- *Animo* v v v *Phormio* v v v *Fuit* - v *Fieri* - v - *Reduco* - - v

IV. Sæpe Vocales, vel diviserunt per Diæresin, vel contraxerunt per Synæresin aut Synalephen. *Iam* v v *Qui* v - *Hospitae* - v - - *Phaëton* - - *Nihil* - *Rei* - *Hujus* - *Ait* - *Meos* - *Fiat* - *Potius* v v *Adeon* v v *Puero* v - *Proinde* - v *Duorum* - v *Ambiens* - - *Legiones* - - - *Histriones* - - - *Ajebas* vel *Aibas* - - *Hodie* v v

V. Sæpe per Ecthlipsin literas & syllabas extriverunt, sive literæ consonantes essent, sive vocales, & hæ tam longæ, quam breves, idque vel in medio vocum per syncopen, vel in finibus per Apocopen. Ita Cicero pro *Postmarium, Postmeri-*

meridianus efferebat *Posmarium*, *Posmeridianus*, & alii extrita etiam S, *Pomarium, Pomeridianus*. *Axilla*, *Vexillum* efferebant *Ala, Velum* fuga literæ vastioris, ut ait Cicero, qui etiam testatur pro Vasis argenteis dici solitum *Vasargenteis*, pro Virorum *Virum*, pro testis fractis *Testifractis*, pro si vultis, *Sultis*, pro Si vis *Sis*, V, extrita, pro Si audes *Saudes* vel *Sodes*, pro Cape si vis, *Capsis*, in quo tamen Cicero fallitur. Sed *Facsis*, certum est dici solitum pro Face si vis, & pro Cedite *Cette*, pro Surripere, Surrigere, Porrigere, *Surpere*, *Surgere*, *Porgere*, pro Evasisti *Evasti*, pro Vixisset *Vixet*, pro Irritavit *Irritat*, pro Decreverat, *Decrerat*, pro Scire licet *Scilicet*, pro Ire licet *Ilicet*, pro Calidior, *Caldior*, pro Valide *Valde*, pro Populo *Poplo*, sicut *Poplicus* & inde *Publicus*, pro Admisisse *Admisse*, pro Lamina *Lamna*, pro Eveniat *Evenat*, pro Applicat *Aplicat* prima brevi, quia A in ad natura brevis est, quomodo etiam *Invidus*, *Convenit* primam correptam habent propter elisionem literæ *N*, quæ elisio aperta est in *Coeo*, & in *Copis*, quasi Coopis, unde Copia, sicut Inopis, inops, inopia: pro Dives *Dis*, pro Divinæ *Ditia*, pro Videsne *Viden*, Vultisne *Vultin*, Aisne *Ain*, pro tamen, *Tame* & *Tam* teste Festo, pro Obmitto *Omitto*, extrito M, quod ex B, factum fuerat, pro Juvit *Iuit* sive *Iu-it*, extrita V. Ista omnia satis veterum auctorum testimonio certa sunt, adeoque nemini jam durum aut insolens videri debet homines doctissimos in dimetiendis versibus Comicis nullam eorum, quæ Grammatici præcipiunt, rationem ducere, qualia sunt *Audivi* -- nempe V, elisa & duobus I, coalescentibus *Reicio* ⏑⏑⏑⏑ & *Reicio* -⏑⏑ Senex - quasi Snex, & *Senectus* --E, elisa sicut in *Fenstra* pro Fenestra, & in *Liberius* -⏑⏑ *Argumentum* --⏑V, extrita *Fateor* ⏑⏑ *Confiteor* ⏑⏑ elisa E. *Audivere* --⏑ quasi Audiere vel Aud-iere *Viden'tu* ⏑⏑- elisa N, sicut etiam in illo: *Hera in crimen* ⏑⏑-⏑ & *Tamen vix* ⏑⏑- quasi esset Tame vix. *Ne hoc quidem tacebit*-⏑⏑ ‖ ⏑-⏑ extrita M, sicut etiam in *Omnes* ⏑- *Nempe* ⏑⏑ *Enimvero* ⏑⏑-- *Nam quid ego* -⏑⏑ D, elisa sicut & ibi: *Quod ego te* ⏑⏑-quasi esset Qu-ego te. Ita *Sed quid hoc* -- quasi esset Sed quoc. Et *Sed eccum* -- pro Seccum *Ædepol*-⏑ quasi esset Æpol sicut

Æcastor

Ecastor quidem v quasi esset prius Quiem post Quem. Ita B, & vocalis exteritur in *Nobis*-quasi esset Nois & Nis, *Tibi, sibi v* quasi Tiisi & postea Ti, Si. Et *Abi* - quasi Ai. L, sæpe eliditur in *Ille*, quasi esset Ile, priore correpta, quomodo veteres *Oli* pro Illi dicebant. Ita eliditur in *Simul cum vv*- Idipsum literæ R, & S, sive consonans, sive vocalis sequatur, usuvenit. *Miser quod v v - Par referre v v - v Soror dicta v v - v Est v Iste v v Ostendo v - v Esse v v Nimisquam v v Tu abis ab illa v v* - - quasi esset Tababilla, Sic *Melius est v* - quasi Melust. *Commoditates in hac re - v* ‖ - v ‖ - - elisa prius S, postea E Eluditur etiam P, in *Voluptas* una cum V, cum sit à *Volupis*, id est, jucundus quasi Volupitas. Sic in *Ineptus v v v* cum *Aptus*, sit factum ex Apitus ab *Apere* verbo prisco, quod significat nectere, jungere, unde *Apex*. Etiam T, elidi solet, ut *Dabit nemo v v - v Tacet cur vv- Venit nunc vv-* In *Nemine ego -vv* fit ecthlipsis duplex quasi esset Nennego, sic *Idem mihi - v v* quasi esset Iem mihi.

VI. Sæpe litteras interposuerunt, ut vocalium Concursum sive Hiatum effugerent, ut *Mederga* pro me erga, *Antideo* pro Anteeo, *Antidhac* pro Antehac. Etiam *Calim* pro Clam, teste Festo dicebant. In Plauto est *Perdeam* pro Peream.

VII. Sæpe hiatum vocalium admiserunt, ut : *quomodo hinc abeam nescio - v* ‖ - - ‖ *v v* - ‖ - *v* ‖ - ubi postrema vocalis in *Modo* non eliditur. Sic *Abi hinc in malam crucem*, non eliditur I, in *Abi*. *Hecyra est huic nomen fabulæ. hæc cum data est.* non exteritur Ae, in Fabulæ. *Ille opere foris Faciundo lassus noctu advenit*. Nec E, in *Ille*, nec V, in *Noctu* eliditur, ut sit Trochaicus tetrameter catalecticus.

VIII. Sæpe M, non exteritur sequente vocali, & modo producitur, modo corripitur, ut: *Officium hoc viri nequaquam est boni - v v* ‖ - - ‖ *v* - ‖ - - ‖ *v* - ‖ *v* -

IX. Interjectiones *Heu*, *O*, *Papæ*, *Au*, *St*, & similes animi motum exprimentes sæpe Actoris sunt, non Poëtæ, adeoque ad versum non pertinent, ut monet Victor. lib. 2. de metris. Illustre rei huius exemplum est in Plauti Mostel. a. 3. sc. 2.

Ibo intro igitur. TR. mane sis, videam ne canis. TH. agendum vide.
TR. *Est. TH. ubi canis est? TR. abi directa, abin hinc in malam crucem.*
At etiam restas? abi istinc. SI. nihil pericli est age.

Aldi editio partim, & alii Codices habent: *Abi directa est.* Et mox: *At etiam restas? Est? abi istinc.* Sed nihil est dubii, quin pro *Est* ubique legendum sit *St.*& *Abi* pro *Vbi.* Hoc modo:

St, abi canis, st abi directa, st abin hinc in malam crucem
At etiam restas? St abi istinc. SI. nihil pericli est age.

Sunt versus Trochaici tetrametri catalectici, ad quos tamen interjectio *St*, præterquam primo loco, non pertinet.

FINIS.